

DOKS-työkalun käyttöönotto rahanpesulain velvoitteiden hoitamisen tueksi

Amanda Haapasalo

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Liiketalouden tutkinto

Opinnäytetyö

2022

Tiivistelmä

Tekijä Amanda Haapasalo
Tutkinto Tradenomi
Opinnäytetyön nimi DOKS-työkalun käyttöönotto rahanpesulain velvoitteiden hoitamisen tueksi
Sivu- ja liitesivumäärä 31 + 9
<p>Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda Tilitoimisto MeKaks Oy:lle ohjeistus opinnäytetyöprosessin aikana käyttöönotetusta DOKS-työkalun käytöstä ja ylläpitämisestä. Aihe oli yritykselle ajankohtainen, koska se helpottaa rahanpesulain asettamien velvoitteiden valvomista ja hoitamista toimeksiantajayrityksen alalla. Ohjeistuksen tavoitteeksi asetettiin, että sen avulla yrityksen työntekijät pystyisivät käyttämään DOKS-työkalua itsenäisesti työnteon ohella ilman jatkuvaa tukea. Aiheen rajauksena opinnäytetyössä oli Suomessa voimassa olevat lait ja ohjeistukset koskien rahanpesua ja sen torjuntaa.</p> <p>Opinnäytetyön tietoperustan tarkoituksena oli luoda kokonaiskuva rahanpesusta ja sen kriminalisoinnista sekä lain asettamista velvoitteista rahanpesun estämisestä ilmoitusvelvollisilla. Rahanpesulain tuomia velvoitteita ilmoitusvelvollisille tarkastellaan pääsääntöisesti taloushallintoalan näkökulmasta. Aluksi teoriaosuudessa käydään läpi rahanpesua ja sen kolmea eri vaihetta sekä ilmenemistä Suomessa. Seuraavaksi tarkastellaan rahanpesulakia ja sen asettamia velvoitteita kuten asiakkaan tuntemista ja tunnistamista sekä riskiarviota ja velvoitteiden valvontaa. Opinnäytetyön tietoperustassa on pyritty ottamaan diskurssi huomioon lähteiden referoinnin yhteydessä.</p> <p>Myöhemmin opinnäytetyössä esitellään käyttöönotettu DOKS-työkalu ja sen käyttöönottoprosessi. Käyttöönotettu työkalu helpottaa rahanpesulain velvoitteiden hoitamista ja säästää henkilökunnan työaika. Opinnäytetyössä syntyneen produktin tekoprosessi esitellään toiminnallisessa osiossa. Syntynyt ohjeistus DOKS-työkalun käytöstä löytyy opinnäytetyön liitteenä. Tehty ohjeistus ei sisällä teoriaa rahanpesusta tai lain asettamista velvollisuuksista vaan toimii pelkään ohjeena työkalun käyttöön ja ylläpitoon. Ohjeistuksen sisältöä ei opinnäytetyössä esitetä yksityiskohtaisesti.</p> <p>Opinnäytetyön lopussa pohditaan tavoitteiden saavuttamista, työn hyödyllisyyttä ja luotettavuutta sekä esitellään oma oppimisprosessi työn teon aikana. Opinnäytetyöprosessi aloitettiin elokuussa 2022 ja se valmistui saman vuoden marraskuussa.</p>
Asiasanat Rahanpesu, Rahanpesulaki, DOKS, Ilmoitusvelvollinen.

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Asetetut rajaukset ja tavoitteet	1
1.2	Työn rakenne	2
2	Rahanpesu	4
2.1	Vaiheet	4
2.2	Rahanpesu Suomessa	6
3	Rahanpesulaki ja sen velvoitteet	9
3.1	Ilmoitus- ja selonottovelvollisuus	10
3.2	Riskiarvio	11
3.3	Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen	12
3.4	Tietojen säilyttäminen	15
3.5	Vastuut, toimintaohjeet ja koulutus	15
3.6	Velvoitteiden valvonta	15
4	DOKS-työkalun käyttöönotto rahanpesulain velvoitteiden hoitamisen tueksi	17
4.1	DOKS-työkalu	17
4.2	Käyttöönottoprosessi	18
4.3	Muut käyttöönotetut ominaisuudet	20
5	Ohjeistus toimeksiantajalle	21
5.1	Ohjeistuksen teon prosessivaiheet	22
5.2	Ohjeistuksen käyttö	24
6	Pohdinta	26
6.1	Tuotoksen hyödynnettävyys ja luotettavuus	26
6.2	Oppimisprosessi	28
	Lähteet	29
	Liitteet	32
	Liite 1. DOKS-ohjeistus Tilitoimisto MeKaks Oy:lle.	32

1 Johdanto

Uudistunut rahanpesulaki toi mukanaan monia velvoitteita eri aloille, joiden täyttäminen voi olla haastavaa sekä aikaa vievää. Miten nämä velvoitteet voitaisiin toteuttaa helpommin ja aikaa säästään? Kyseinen kysymys on ollut toimeksiantajan ja varmasti monen muunkin yrityksen mielessä viime vuosina.

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Tilitoimisto MeKaks Oy, jota rahanpesulain asettamat velvoitteet koskettavat. Rahanpesulaissa tilitoimistot ovat asetettu ilmoitusvelvollisiksi, koska kyseisellä alalla on hyvät edellytykset epäilyttävän toiminnan tunnistamiseen ja näin ollen ehkäisemiseen. Rahanpesulain asettamia velvoitteita on paljon ja niiden tekeminen ja valvominen on aikaa vievää, jos niitä joudutaan hoitamaan manuaalisesti. Tämän takia toimeksiantaja päätyi käyttöönottamaan DOKS-työkalun rahanpesulain velvoitteiden hoitamisen tueksi. Sen avulla rahanpesulaissa asetetut velvoitteet löytyvät vaivattomasti yhdestä paikasta sähköisesti. Käyttöön otettu ohjelmisto myös helpottaa velvoitteiden toteuttamista ja valvomista sekä säästää yrityksen resursseja ja henkilökunnan työaika. Tässä opinnäytetyössä otetaan DOKS-työkalu toimeksiantajayritykselle käyttöön sekä muodostetaan ohjeistus sen ylläpitämiseen.

1.1 Asetetut rajaukset ja tavoitteet

Opinnäytetyöprosessin tavoitteena on syventyä rahanpesuun ja rahanpesulakiin sekä sen asettamiin velvoitteisiin taloushallintoalalla. Työn tietoperustassa aihe keskittyy rahanpesuun käsitteeseen ja sen ilmenemiseen Suomessa. Tietoperustassa käydään myös läpi millä tavoin laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä pyrkii ehkäisemään rahanpesua ilmoitusvelvollisille asetettujen velvoitteiden avulla. Tietoperustan tavoitteena on saada lukijalle aiheesta kattava ja selkeä kuva.

Opinnäytetyön aihe muodostui toimeksiantajan ehdotuksesta käyttöönottaa DOKS-työkalu ja luoda sen käytöstä ohjeistus yrityksensä työntekijöille. Syynä ehdotukselle oli toimeksiantajan oma kiire ja halu saada kyseinen työkalu nopeasti yrityksensä käyttöön. Opinnäytetyöstä muodostui nopeasti toiminnallinen toimeksiantajan tarpeiden mukaisesti. Toiminnallisena produktina syntyy toimeksiantajayrityksen toimintaa helpottava ohjeistus DOKS-työkalun käytöstä ja ylläpitämisestä, joka on opinnäytetyön liitteenä (liite 1).

Toiminnallisen osuuden tavoitteena on siis käyttöönottaa DOKS-työkalu, jotta rahanpesulaissa vaaditut asiakastiedot ja dokumentit saataisiin yhteen valvottuun paikkaan. Käyttöön otetun työkalun tarkoituksena on helpottaa rahanpesulaissa asetettujen velvoitteiden hoitamista. Opinnäytetyössä laaditaan lopullisena produktina ohjeistus DOKS-työkalun käytöstä

toimeksiantajayritykselle. Ohjeistuksen tavoitteeksi on asetettu, että sen avulla yrityksen työntekijät pystyisivät käyttämään DOKS-työkalun ominaisuuksia helpommin ilman kokoaikaista tukea. Toimeksiantajayrityksessä tällä hetkellä työskentelevät henkilöt tulevat saamaan esittelyn DOKS-työkalun käyttöön ohjeistuksen perusteella sen valmistuttua, mutta uusien työntekijöiden tulisi pystyä käyttämään työkalua ohjeistuksen pohjalta ilman erillistä perehdytystä.

Opinnäytetyö on rajattu käsittelemään uudistunutta rahanpesulakia ja sen velvoitteita toimeksiantajayrityksen alalla. Uudistuneen rahanpesulain velvoitteita katsotaan siis talousalan tarkennettuna tilitoimiston tai kirjanpitäjän näkökulmasta. Rajauksen myötä opinnäytetyössä ei käsitellä Euroopan unionin antamia direktiivejä tai sääntelyitä. Kyseiset sääntelyt ovat kuitenkin Suomessa voimassa olevan lainsäädännön taustalla. Opinnäytetyössä tullaan kuitenkin huomioimaan joitakin rahanpesulakia täydentäviä voimassa olevia erillislakeja tai asetuksia. Kyseisten rajausten avulla opinnäytetyö on voitu tehdä vastaamaan paremmin toimeksiantajayrityksen tarpeita.

1.2 Työn rakenne

Opinnäytetyö suoritettiin toiminnallisena, koska tarkoituksena on luoda toimeksiantajayrityksen toimintaa kehittävä tuotos eli produkti. Tässä opinnäytetyössä syntynyt produkti on ohjeistus DOKS-työkalun käytöstä ja ylläpitämisestä toimeksiantajalle. Työssä perehdytään itse rahanpesuun sekä sen estämistä varten kehitettyyn lakiin. Opinnäytetyöprosessin aikana käyttöön otetaan DOKS-työkalu ja tutustutaan sen eri ominaisuuksiin. Lopussa käyttöön otetusta työkalusta tehdään ohjeistus toimeksiantajalle. Opinnäytetyö koostuu tietoperustasta sekä toiminnallisesta osasta.

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö jakautuu kuuteen eri päälukuun, jotka muodostuvat johdannosta, tietoperustasta, toiminnallisesta osiosta ja pohdinnasta. Työn lopussa näkyy käytetyt lähteet ja liitteet. Työ on pyritty raportoimaan mahdollisimman selkeästi, jotta sitä olisi helppo seurata. Ensimmäisenä lukuna on johdanto, jossa avataan opinnäytetyön aihe ja tavoitteet rajauksineen. Luvussa myös kerrotaan tarvittavat pohjatiedot työn perustaksi.

Opinnäytetyön tietoperusta jakautuu lukuihin kaksi ja kolme, joissa käsitellään rahanpesua ja rahanpesulakia. Toisessa luvussa käsitellään rahanpesua yleisellä tasolla. Sen alussa kerrotaan mitä rahanpesu on ja edetessä tuodaan esille rahanpesun vaiheet sekä sen ilmeneminen Suomessa. Kolmannessa luvussa käsitellään lakia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ehkäisemisestä sekä sen tuomia velvoitteita ilmoitusvelvollisille. Luvun alussa käydään läpi lyhyesti rahanpesulakia ja luvun alaluvuissa keskitytään sen velvoitteisiin ja niiden valvontaan Suomessa.

Toiminnallinen osio jakautuu neljanteen ja viidenteen päälukuun. Neljännessä luvussa esitellään opinnäytetyön aikana käyttöönotettu DOKS-työkalu sekä sen käyttöönottoprosessi. Luvussa avataan käyttöönotettua työkalua viitaten teoriaosuudessa kerrottuihin rahanpesulain velvoitteisiin. Viidennessä luvussa esitellään opinnäytetyön toimeksiantaja sekä produktina syntynyt ohjeistus. Luvussa tulee esille ohjeistuksen valmistusprosessi sekä sen käyttömahdollisuudet. Produktina syntynyt ohjeistus löytyy raportin liitteenä, mutta opinnäytetyössä ei ole sen yksityiskohtaisempaa esitelyä.

Kuudes ja viimeinen luku on pohdinta. Luvussa pohditaan työn hyödynnettävyyttä ja kirjoitetun opinnäytetyön luotettavuutta. Pohdinta osion lopussa käydään läpi oppimisprosessia opinnäytetyön teon aikana. Pohdinnan tarkoituksena on kiteyttää opinnäytetyö.

Toiminnallisen opinnäytetyön tuotos, produkti, on liitettynä tämän opinnäytetyön loppuun. Produkti on tehty ohjeistus toimeksiantajayritykselle DOKS-työkalun käytöstä ja ylläpitämisestä. Ohjeistuksessa kerrotaan työkalun käytön aloittamisesta, uuden asiakkaan lisäämisestä ja ylläpitävistä töistä sekä muista käyttöönotetuista ominaisuuksista. Ohjeistuksessa ei kerrota rahanpesulaista tai sen velvoitteista syvällisemmin. Ohjeistuksen tekoprosessi on kuvattu luvussa viisi.

2 Rahanpesu

Rahanpesu on laitonta toimintaa, jonka aikana yritetään piilottaa rikollisesti tai laittomasti hankitut varat ja näin saamaan ne näyttämään laillisilta. Laittomasti hankitut varat pyritään kierrättämään laillisen maksujärjestelmän kautta, jotta niiden alkuperä, todellinen luonne ja omistajat pystyttäisiin peittämään. (Sisäministeriö 2017.) Rahanpesun aloittaminen tarvitsee aina esirikoksen, jonka kautta saatuja varoja pyritään pestä. Esirikoksena voi olla minkälainen vain tekijää taloudellisesti hyödyttävä teko, joka on säädetty rangaistavaksi. Tavallisimpia rahanpesua edeltäviä esirikoksia ovat huumausaine-, varkaus-, petos-, tai talousrikokset. (Rahanpesu.fi/rahanpesu s.a.) Rahanpesuun syyllistyy myös rikoslain (39/1889) mukaisesti, jos henkilö tietoisesti ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa, siirtää, välittää tai pitää hallussaan laittoman toiminnan kautta saatua omaisuutta. Kyseisen omaisuuden hallussapidon syynä on hankkia itselle tai toiselle jonkinlaista hyötyä tai yrittää peitellä sen laitonta alkuperää. Rahanpesu on säädetty rangaistavaksi teoksi rikoslaissa. Rahanpesuun syyllistynyt henkilö on siis aina tehnyt tietoista rikollista toimintaa. (Poliisi 2022.)

Esirikoksesta rangaistavaa henkilöä ei yleensä rangaista myös itse rahanpesusta vaan hän saa tuomion vain tehdystä esirikoksesta. Itse rahanpesusta tullaan rankaisemaan henkilöä, joka ei itse ollut syyllinen esirikokseen, mutta auttoi tietoisesti rikoksen tekijää varojen alkuperän peittämisessä. Henkilön syyllistyessä rahanpesuun, voidaan hänet tuomita sakkoon tai maksimissaan kahdeksi vuodeksi vankeuteen rikoslain 31 luvun 6§ mukaisesti. Rahanpesu on aina rangaistava teko, vaikka esirikoksen tekijää ei saataisi kiinni ja näin ollen jäisi ilman tuomiota. Esirikoksen tulee kuitenkin olla riittävän yksilöitävissä, jotta tuomio rahanpesusta voidaan antaa. (Rahanpesu.fi/rahanpesu s.a.)

Rahanpesu voidaan luokitella myös törkeäksi rikoksen kokonaisuutta arvioidessa. Törkeäksi rahanpesuksi voidaan luokitella tilanteet, joissa laittomasti hankittu omaisuus on arvoltaan todella korkea tai tehty rikos on hyvin suunnitelmallinen. Rikoslain 32 luvun 7§ mukaisesti törkeän rahanpesun tapauksissa rikosentekijä tuomitaan vankeuteen neljästä kuukaudesta kuuteen vuoteen. (Rikoslaki 19.12.1889/39)

2.1 Vaiheet

Rahanpesun voidaan ajatella koostuvan kolmesta eri vaiheesta, jotka yhdessä muodostavat kokonaisen prosessin. Näitä vaihteita kutsutaan sijoitus-, harhautus- ja palautusvaiheeksi. Kyseisten vaiheiden ei tarvitse aina tapahtua yksitellen vaan ne voivat ilmetä myös saman aikaisesti toistensa kanssa. Esirikoksen kautta saadun rahan liikkeelle laitto sijoitusvaiheessa aloittaa prosessin ja rahan saaminen osaksi laillista talousjärjestelmää palautusvaiheessa päättää sen. (Andersén 2020, 21–23.)

Sijoitusvaihe on rahanpesun kolmivaiheisen rakenteen ensimmäinen osa, jossa rahanpesijä pyrkii siirtämään laittomasti hankkimansa rahat rahoitusjärjestelmään. Sijoitusvaiheen tarkoituksena on vapauttaa suuri määrä rikoksella hankittua käteistä rahaa sekä saada sijoitettua kyseiset varat rahoitusjärjestelmään. (UNODC 2018.) Tämän vaiheen aikana rahanpesijät ovat herkimmillään jäädä kiinni, koska suurten rahasummien sijoittaminen laillisiin rahoitusjärjestelmiin voi herättää epäilyksiä virkavallassa. Rikoksesta saatujen rahojen sijoittaminen rahoitusjärjestelmiin voi tapahtua monilla eri menetelmillä. Yleisimpiä ovat mm. lainan takaisinmaksu, uhkapelit, valuutan vaihdot ja rahojen kuljetus maasta toiseen. (About Business Crime Solutions s.a.)

Harhautusvaihe on rahanpesun toinen vaihe, jonka aikana pyritään kätkemään rahojen alkuperä ja ne pyritään siirtämään mahdollisimman kauas varojen alkuperäisestä lähteestä. Varat voidaan muuntaa sijoitusinstrumenttien myynnin ja ostamisen avulla tai hajauttamalla rahavarat useille pankkitileille ympäri maailmaa. Monien tilien käyttö ympäri maailmaa varojen alkuperän häivyttämiseksi on yleistä varsinkin niissä maissa ja alueilla, jotka eivät tee yhteistyötä rahanpesun vastaisen torjunnan yhteydessä. Rahanpesijä voi myös peittää varojen siirrot tavaroiden tai palveluiden maksuina, jolloin ne saavat laillisen ulkonäön. (FATF s.a.)

Kun rikoksella hankitut varat on saatu harhautusvaiheessa muunnettua lailliseksi rahamääräksi, integroidaan eli yhdennetään ne osaksi laillista rahoitusjärjestelmää. Tämä tehdään erilaisten varallisuusesineiden hankinnalla kuten finanssi- ja kiinteistösijoituksilla. (Andersén 2020, 22–23.) Integroinnin kohdalla alkaa rahanpesun kolmas ja viimeinen vaihe, jota kutsutaan palautusvaiheeksi. Palautusvaiheen aikana kierrätetyt varat pyritään palauttamaan tekijöille lailliselta lähteeltä. Rikoksella hankitut varat ovat nyt useiden eri rahoitustapahtumien kautta täysin integroitu rahoitusjärjestelmään, ja sitä voidaan käyttää mihin tahansa lailliseen tarkoitukseen. (UNODC 2018.) Todellisuudessa rahanpesussa ei pakosta ole aina kolmea vaihetta, sillä vaiheet voivat olla yhdistettyinä tai ne toistuvat monta kertaa. Esimerkiksi huumemyynnistä saadut rahat jaetaan pieniin eriin, minkä jälkeen ne talletetaan palkkiota vastaan toimivien henkilöiden eli rahamuulien avulla kolmannelta osapuolelta toiselle. Tässä tapauksessa sijoitus- ja harhautusvaihe tehdään saman aikaisesti. (UNODC s.a.)

Kuva 1. Esimerkki Rahanpesun vaiheista (Mukaillen Andersén 2020, 22.)

2.2 Rahanpesu Suomessa

Rahanpesu ei ole vain pieni osa rikollista toimintaa vaan on kokoluokaltaan suurta. Kokoluokan uskotaan olevan 2–3% maailman BKT:stä, joka olisi euroissa noin 1600–1400 miljardia vuosittain. Kyseinen määrä oli vielä 2017 enemmän kuin liikkuva raha öljy- ja kaasuteollisuudessa. (Andersén 2020, 31.) Suomessa rahanpesun määrä olisi vuoden aikana noin 5–12 miljardia euroa, jos oletamme ilmiön olevan samalla tasolla Suomessa kuin se on maailmalla. FATF:n (Financial Action Task Force) mukaan on kuitenkin mahdotonta arvioida tarkalleen, paljonko rahaa rahanpesussa liikkuu vuosittain. (Isoaho & Kaski 2021, 15–16.)

Suomessa julkisesti esillä olleet tapaukset rahanpesusta ovat huomattavasti pienempiä verrattuna ulkomaihin. Tämän voidaan olettaa johtuvan talouden koosta ja siitä, että Suomessa ei ole syntynyt vahvaa perinnettä toimintaan, jolla estetään rahanpesua. Tapauksia tutkittiin ennen vain silloin kun niitä tuli esille. Tässä ollaan menty parempaan suuntaan viime vuosina ja ilmoitusmäärät ovat myös olleet kasvussa. Ilmoitusvelvolliset tahot raportoivat 40 000 epäiltyä tapausta liittyen rahanpesuun vuonna 2018. Kyseiset ilmoitukset johtivat viiden miljardin euron rahaliikenteen jäädyttämiseen. (Andersén 2020, 31–35.) Tilastokeskuksen mukaan 449 tapausta liittyen rahanpesuun tuli viranomaisten tietoon vuonna 2019. Kyseisien tapauksien rikosnimikkeitä oli rahanpesu, törkeä rahanpesu, tuottamuksellinen rahanpesu ja rahanpesurikkomus. Rahanpesurikoksista syyte nostettiin 303 tapauksesta. Vuonna 2019 rahanpesurikoksesta tuomion sai 470 tapausta. Taulukossa 1 näkyy tilastokeskuksen tiedot tuomioista liittyen rahanpesurikossyytteisiin vuosilta 2015–2019. (Isoaho & Kaski 2021, 15.)

Taulukko 1. Rahanpesurikostuomiot vuosina 2015–2019 (Isoaho & Kaski 2021, 15.)

Rikosnimike	2015	2016	2017	2018	2019
Rahanpesu	120	168	278	286	290
Törkeä rahanpesu	19	39	50	75	63
Tuottamuksellinen rahanpesu	22	38	42	71	71
Rahanpesurikkomus	22	25	34	31	46
Yhteensä	183	270	404	463	470

Lainsäädäntö ja sen noudattaminen, toimeenpano sekä valvonta eri toimijoiden johdolla ovat keskeisiä osia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä. Näiden lisäksi kansainvälinen yhteistyö sekä talouspakotteet ja jäädytyspäätökset auttavat rahanpesun estämisessä. Kyseiset pakotevelvoitteet perustuvat YK:n ja EU:n sääntelyihin sekä niiden käyttöönoton kansallisesta koordinoinnista vastaa ulkoministeriö ja ulosottolaitos. Asianmukaisten ja riittävien keinojen käyttö rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi varmistetaan lainsäädännöllä. Sen avulla pystytään varmistamaan, että lain soveltamisalaan kuuluvat toimijat noudattavat sitä. Rahanpesulaissa säädetään erilaisista menettelyistä ja toimintatavoista, joiden rikkomisesta toimijoille voidaan määrätä sanktioita. (Rahanpesu.fi/estämistyö s.a)

Suomessa voimassa oleva rahanpesulaki on rakennettu EU:n antamien rahanpesudirektiivien pohjalta. Olemassa on myös erilaisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen toimintaryhmän (FATF) antamia suosituksia. Estämistyön onnistumiseksi on lainsäädäntöä kehitettävä ja toimijoita valvottava sekä varmistettava toimintavaltaisten viranomaisten riittävät tiedonsaantioikeudet. (Rahanpesu.fi/estämistyö s.a)

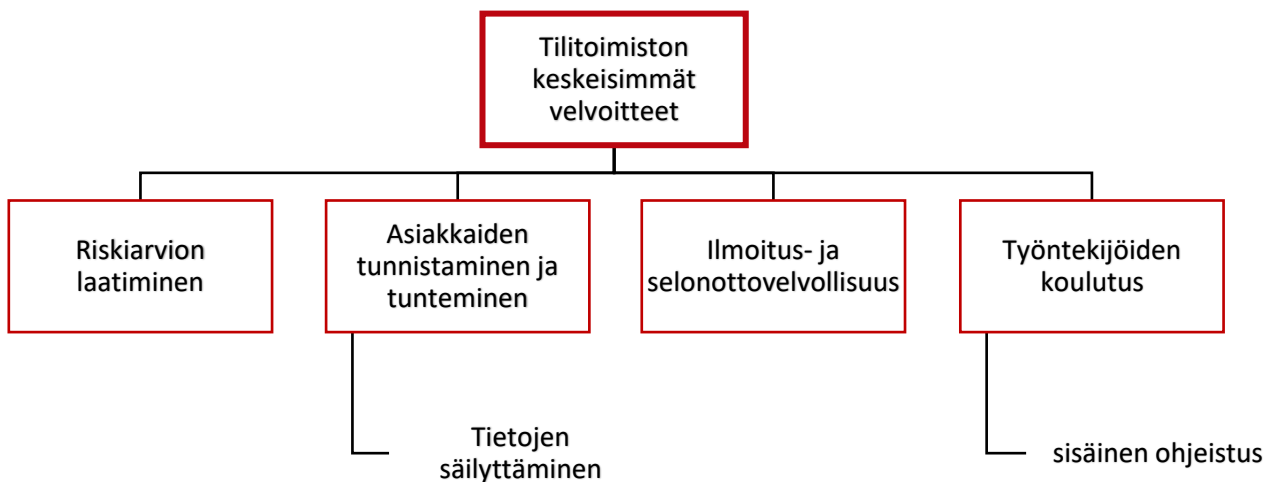
Suomessa on aloitettu lukuisia toimia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen vahvistamiseksi. Ainakin näin arvioi FATF, joka vuonna 2019 antoi Suomelle monia kehityskohteita rahanpesun ja terrorismin estämisen kehittämiseen. Suomi sai nyt omilla parannuksillaan korkeimman mahdollisimman arvosanan yhdeksästä suosituksesta sekä noudattaa suosituksista kahtakymmentäneljää kokonaan ja seitsemää osittain. Parannuksista huolimatta FATF ilmoittaa, että Suomi tulee pysymään tehostetussa seurannassa. Suomen tulee siis jatkaa estämistyönsä parantamista ja lainsäädännön tehostamista. Seuraavan kerran Suomen tulee raportoida edistymistään vuoden kuluttua. (Valtiovarainministeriö 2022.)

Keskusrikospoliisi teki puolivuosisikatsauksen vuodesta 2022 koskien rahanpesun selvittelykeskusta. Katsauksesta saamme tietää, että tämän vuoden alkupuolella on Suomessa tehty yhteensä 80 291 ilmoitusta koskien epäilyttävää liiketoimea, joista noin 76% koski virtuaalivaluuttoja. Näiden lisäksi ilmoituksia on tehty kahdeksan kappaletta koskien terrorismin rahoittamista. Joulukuussa 2019 voimaan astui virtuaalivaluuttojen palveluntarjoajien ilmoitusvelvollisuus, joka on nostattanut rahanpesurekisteriin tehtyjen ilmoitusten määrää huomattavasti. Ilmoitusten määrän kasvuun selvittelykeskus pyrkii vastaamaan priorisoimalla ja automatisoimalla ilmoitusten käsittelyä. Tehtyjen ilmoitusten perusteella selvittelykeskus on alkuvuoden aikana aloittanut 628 selvittelyä epäilyttävästä liiketoiminnasta sekä 18 epäilyä terrorismin rahoittamisesta. (Heikkilä 2022.)

3 Rahanpesulaki ja sen velvoitteet

Vuonna 2017 astui voimaan uudistettu laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (28.6.2017/444). Lain viimeisimmät pykälät otettiin käytäntöön tammikuussa 2019. Kyseisellä lain uudistuksella pistettiin täytäntöön kaksi Euroopan parlamentin asettamaa direktiiviä EU 2015/849 sekä EU 2015/847. Kyseiset direktiivit tunnetaan myös nimillä neljäs rahanpesudirektiivi ja maksajan tiedot -asetus. Lainsäädäntö pyrkii torjumaan harmaata taloutta ja talousrikollisuutta aikaisempaa tehokkaammin. (Sisäministeriö 2017.) Lain pääsääntöisenä tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista sekä samalla parantaa rikoksesta aikaansaadun hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia (DOKS/taloushallinto s.a.)

Uudistunut laki toi mukanaan uusia velvoitteita, jotka koskettavat myös taloushallintoalaa. Tilitoimistoja koskevat velvoitteet ovat asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen, riskiarvio ja tietojen säilyttäminen sekä ilmoitus- ja selonottovelvollisuus. Näiden lisäksi tilitoimistossa tulee huolehtia, että rahanpesulain vastuut, toimintaohjeet ja henkilöstön koulutus asiasta ovat kohdillaan. (Taloushallintoliitto 2019.)

Kuva 2. Rahanpesulain velvoitteet tilitoimistossa.

3.1 Ilmoitus- ja selonottovelvollisuus

Rahanpesulain mukaan tietyt toimialat ovat velvollisia kiinnittämään erityistä huomiota rahanpesun torjuntaan. Näillä aloilla työskenteleviä henkilöitä ja yrityksiä kutsutaan ilmoitusvelvollisiksi. Ilmoitusvelvollisiksi on valikoitunut toimialoja, joilla on hyvät mahdollisuudet havaita rahanpesua ja terrorismin rahoittamista tai joita voitaisiin käyttää hyväksi sen suorittamisessa. Rahanpesulain lähtökohtana on, että ilmoitusvelvollisen tulee aina tunnistaa asiakkaansa. Tunnistamisen lisäksi heidän tulee myös ymmärtää asiakkaidensa liiketoimintaa, jotta pystyvät havaita toiminnassa mahdollisesti tapahtuvat muutokset ja epätavalliset tapahtumat. Ilmoitusvelvollisuus tarkoittaa siis velvollisuutta ilmoittaa Keskusrikospoliisin rahanpesututkintakeskukselle epäilyttävistä liiketoimista tai epäilystä terrorismin rahoittamisesta. (Jantunen 2015.)

Selonottovelvollisuus tarkoittaa, että asiakkaan tavanomaisesta poikkeavat tai epäilyttävät liiketoimet ja niiden tarkoitukset tulee aina selvittää. Mikäli liiketoimi on selonoton jälkeen epäilyttävä, tulee siitä tehdä ilmoitus rahanpesun selvityskeskukselle. Ilmoitusvelvollisen tulee siis kiinnittää huomiota poikkeuksellisiin liiketoimiin ja tarpeen mukaan selvittää varojen alkuperää. Havaitun epäilyttävän liiketoimen ja selonottovelvollisuuden täyttämisen jälkeen tulee ilmoitusvelvollisen tehdä heti ilmoitus epäilyttävästä liiketoiminnasta tai terrorismin rahoituksen epäilystä rahanpesun selvittelykeskukselle. (Aluehallintovirasto 2021.) Taloushallintoliiton mukaan, mikäli tilitoimisto havaitsee epäilyttävää liiketoimintaa, tulee siitä tehdä ilmoitus. Ilmoituksen tekemisen velvollisuuteen ei vaikuta onko epäilyllä asiakassuhdetta tilitoimistossa tai onko epäilyttävä liiketoimi vielä edes suoritettu. (Taloushallintoliitto 2019.) Viranomaisten ohjeistuksen mukaan rahanpesuilmoitus tulisi tehdä myös, jos kirjanpitäjälle herää epäily veronkierrosta, ALV-petoksesta tai harmaan talouden harjoittamisesta. Näissä tilanteissa ei aina ole epäilyä rahanpesusta, mutta siitä huolimatta ilmoitus olisi hyvä tehdä. (Taloushallintoliitto 2021.)

Tehdyssä ilmoituksessa tulee selvittää ilmoituksen kohteena olevan henkilön/yrityksen tuntemistiedot sekä tiedot epäilyttävän liiketoimen laadusta ja siihen sisältyvistä varoista tai omaisuuden arvosta. Myös varojen tai omaisuuden alkuperä tai kohde tulee olla ilmoituksessa ylhäällä. Siinä pitää käydä ilmi syy, minkä takia liiketoimi vaikuttaa ilmoittajasta epäilyttävältä sekä onko kyseinen liiketoimi suoritettu, keskeytetty vai kielletty. (Suomen Asianajajaliitto 2017.) Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta tehdään sähköisesti rahanpesun selvittelykeskuksen sovelluksen välityksellä. Joissakin tapauksissa ilmoitus voidaan tehdä myös muulla tietoturvalisella menettelyllä. Ilmoitusvelvollisen täytyy antaa maksutta kaikki epäilyn selvittämiseen tarvittavat tiedot ja asiakirjat selvittelykeskukselle sekä vastata mahdollisiin tietopyyntöihin kohtuullisessa määräajassa. (Aluehallintovirasto 2021.)

Rahanpesulain 4 luvun 4§ mukaisesti ilmoitusvelvollista kuin hänen palveluksessaan työskenteleviä henkilöitä koskee salassapitovelvollisuus. Tämän johdosta ilmoituksen tekeminen tulee pitää salassa niin ilmoituksen kohteelta kuin myös muilta henkilöiltä. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 28.6.2017/444.) Ilmoitusvelvollisen asiakkaalla eli rekisteröidyllä ei ole itse oikeutta tarkastaa hankittuja tietoja tai asiakirjoja, mutta hän voi pyytää tietosuojavaltuutettua tarkastamaan tietojen lainmukaisen käytön. (Aluehallintovirasto 2021.)

3.2 Riskiarvio

Rahanpesulain 2 luvun 3§ mukaisesti ilmoitusvelvollisen tulee laatia riskiarvio, jonka pohjalta pystytään arvioimaan ja tunnistamaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä. Mikäli toimivaltainen valvontaviranomainen tai Asianajajayhdistys pyytää, riskiarvio ja siihen tehdyt muutokset tulee toimittaa heille ilman aiheetonta viivästystä. Riskiarvion tulee olla aina ajantasainen kuvaus ilmoitusvelvollisen omaan liiketoimintaan kohdistuvasta riskiympäristöstä ja -tekijöistä. Se tulee päivittää esimerkiksi, jos ilmoitusvelvollisen toiminta tai asiakaskunta muuttuu. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä). Tilitoimistossa tehtävässä riskiarviossa ei arvioida toimintaan liittyviä riskejä vaan siinä painotetaan omaa asiakaskuntaa ja heidän tuomia riskitekijöitä. (Taloushallintoliitto 2021).

Ilmoitusvelvollisen tulee ottaa riskiarvion laatimisen yhteydessä huomioon oman toimintansa luonne, koko ja laajuus. Näiden tekijöiden perusteella ilmoitusvelvollisen tulisi pystyä suunnittelemaan tarvitsemansa toimintaperiaatteet, menettelytavat ja valvonnan, jotta riski rahanpesun ja terrorismin rahoittamiseen pienenee ja sen hallitseminen tehostuu. (Andersén 2020, 65.) Riskiarvion perusteella ilmoitusvelvollinen pystyy varmistamaan, että valitut toimintaperiaatteet ovat oikeasuhteiset toimintaan kohdistuvaan riskiin nähden (Aluehallintovirasto 2017).

Toimintaperiaatteita, menettelytapoja ja valvontaa tulee seurata ja kehittää sekä ilmoitusvelvollisen ylimmän johdon tulee hyväksyä kyseiset toimet (Aluehallintovirasto 2021). Erilaisia toimintatapoja ja keinoja rahanpesun riskin pienentämiseen voi olla esimerkiksi asiakkaiden tunnistaminen ja tunteminen, erilaiset raportoinnit, tietojen säilyttäminen sekä sisäinen valvonta. Myös työntekijöiden toiminnan seuraaminen on hyvä keino rahanpesun riskin pienentämiseen omassa yrityksessä. Kun kyseisiä toimintatapoja päätetään testata, tulee valitun keinon soveltua juuri omaan toimintaan. Riskiarvion avulla ilmoitusvelvollinen pystyy näyttämään valvontaviranomaiselle esimerkiksi minkä takia on päätynyt yksinkertaistettuun tai tehostettuun asiakkaan tuntemiseen. (Aluehallintovirasto 2017.)

Osan riskitekijöistä voidaan ajatella olevan yleisempiä ja näin koskettavan melkein kaikkia toimialoja ainakin jollain tasolla. Kyseisiä yleisempiä riskitekijöitä ovat esimerkiksi kertaluontoiset asiakkaat, kompleksit liiketoimet ja toimeksiantosuhteet, etätunnistaminen ja sen haavoittuvuus, käteinen raha ja asiakasvaratilit sekä virtuaalivaluutat (Aluehallintovirasto 2021). Suurimpina riskitekijöinä voidaan pitää myös epätavallisissa olosuhteissa tapahtuvaa liiketoimintaa ja epätavallisia tai monimutkaisia omistussuhteita. (Valtioneuvoston asetus menettelyistä asiakkaan tuntemiseksi ja riskitekijöistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä 929/2021).

Laki ei määrää riskiarvion muotoa, pituutta tai laadintamenetelmää vaan kyseessä on vapaamuotoinen arvio. (Aluehallintovirasto 2021.) Finanssivalvonnan mukaan riskiarviossa pitäisi kuitenkin ilmetä ainakin laatija, siinä hyödynnetyt lähteet, päivittämissuunnitelma ja sen liittyminen asiakkaan tuntemisvelvoitteisiin (Finanssivalvonta 2021.).

3.3 Asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen

Tilitoimistossa pitää pystyä tunnistamaan ja tuntemaan omat asiakkaansa sekä heidän edustajansa. Edustajia ovat henkilöt, jotka asioivat tilitoimiston kanssa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tilitoimistossa on talletettava asiakasyritysten keskeiset perustiedot sekä sen edustajan tunnistukseen käytetty tunnistamistapa. Mikäli tunnistukseen on käytetty esimerkiksi passia, tulee siitä tallettaa kopio tai numero. (Taloushallintoliitto 2019.)

Rahanpesulain 3 luvun 2§ mukaisesti asiakas tulee tunnistaa ja hänen henkilöllisyytensä todentaa asiakassuhteen perustamisvaiheessa, tai viimeistään ennen varojen määräysvallan saamista tai liiketoiminnan loppumista. Lain mukaisesti myös asiakkaan puolesta toimivan edustajan henkilöllisyys tulee tunnistaa ja todentaa sekä samalla varmentaa henkilön oikeus toimia asiakkaan sijasta. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.) Todentamisvelvoite asiakkaita kohtaan koskee niin vanhoja kuin uusiakin asiakkaita. Asiakkaan tuntemista voidaan pitää ilmoitusvelvollisen yhtenä tärkeimpänä velvollisuutena. Kirjanpitäjän tulee myös tunnistaa asiakkaansa, vaikka hän tuntisi hänet henkilökohtaisesti. (Aluehallintovirasto 2021.)

Asiakkaan ollessa luonnollinen henkilö tulee hänet tunnistaa ja henkilöllisyys todentaa. Mikäli luonnollisella henkilöllä kuten toiminimiyrittäjällä on edustaja, tulee tunnistaminen ja todentaminen tehdä hänelle. Asiakkaan ollessa oikeushenkilö, kuten osake- tai kommandiittiyhtiö, tulee tunnistaa asiakasta edustava henkilö. Tämä käytännössä tarkoittaa toimeksiantosopimuksen allekirjoittajia tai vastaavalla tavalla asiakasta edustavaa henkilöä. (Taloushallintoliitto s.a.) Asiakassuhdetta ei tule muodostaa, jos asiakkaan tuntemiseen liittyviä toimia ei voida suorittaa tyydyttävästi. Jos asiakas ei anna tarvittavia tietoja asiakassuhteen aikana, asiakassuhde voi jatkua vain perustelluista syistä. (Suomen tilintarkastajat 2017.)

Asiakkaan tunnistamisen yhteydessä saatujen tunnistautumis- ja yleistietojen lisäksi asiakkaalta tarvitaan tietoja tosiasiallisista edunsaajista, omaisuussuhteista ja varojen alkuperästä sekä taloudellisesta asemasta. Nämä asiakkaalta saadut tiedot verrataan julkisten rekisterien tietoihin, jotta niiden oikeellisuus voidaan varmistaa. (Andersén 2020, 76–78.) Ilmoitusvelvollisella on selonottovelvollisuus, josta säädetään rahanpesulain 3 luvun 4§. Sen mukaan ilmoitusvelvollisen tulee olla tietoinen asiakkaansa ja hänen tosiasiallisen edunsaajan toiminnasta sekä liiketoiminnan laajuudesta ja laadusta. Ilmoitusvelvollisen tulee myös hankkia tietoa palvelun tai tuotteen käyttämisen perusteista. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.)

Yrityksellä voi olla yksi tai useampi edunsaaja sekä joissain tapauksissa niitä ei ole yhtäkään. Rahanpesulain mukaan yrityksen omistaja tai siinä määräysvaltainen henkilö on edunsaaja. Edunsaajana voidaan pitää henkilöä, joka omistaa 25% yrityksen osakkeista, joko omissa nimissä tai toisen yrityksen välityksellä. Yrityksillä on usein vain yhdenlaisia osakkeita, jolloin osakkeiden osuus ja äänimäärä ovat yleensä samat. Mikäli yrityksellä on erilaisia osakkeita, edunsaajana on henkilö, jonka äänimäärä on yli 25 prosenttia. Tosiasiallisella edunsaajalla voi olla myös muu peruste määräysvaltaan yrityksessä, kuten osakassopimus. (Patentti- ja rekisterihallitus 2020.) Useimpien yritysten kuuluu tehdä kaupparekisteri-ilmoitus tosiasiallisista edunsaajistaan ja pitää kyseisiä tietoja ajantasaisina. Ilmoituksen tekeminen on maksutonta sekä se tulee tehdä riippumatta, onko yrityksellä edunsaajia tai onko yrityksellä heistä tietoa. Rahanpesulaki velvoittaa esimerkiksi tilitoimistot varmistamaan asiakkaitensa edunsaajatiedot tunnistamisen yhteydessä. (Patentti- ja rekisterihallitus 2021.)

Asiakas pitää tulevaisuudessa tunnistaa olosuhteissa, joissa hänen liiketoimintansa laajuus tai toisiinsa sidoksissa olevien liiketoimintojen suuruus on yli kymmentuhatta euroa ja asiakkuus on yrityksessä satunnainen. Tunnistus tulee myös tehdä, mikäli asiakas tekee yli tuhannen euron varojen siirron. Jos käteisenä tehdyn myynnin tai toisiinsa sidoksissa olevien liiketoimintojen suuruus on vähintään kymmentuhatta euroa ja asiakkuus satunnainen, tulee asiakkaan tunnistaminen tehdä. Kyseisten tilanteiden lisäksi asiakkaan henkilöllisyys tulee aina varmistaa, jos asiakkaan liiketoimet vaikuttavat epäilyttäviltä tai ilmoitusvelvollinen epäilee jo todennetun asiakkaan antamien tietojen luotettavuutta tai riittävyttä. (Andersén 2020, 76–78.)

Tuntemiseen ja tunnistamiseen tarvittavien tietojen laajuus riippuu asiakkaan riskiarviossa määritettyyn tuntemistasoon. Kyseisiä asiakkaan tuntemistasoja on kolme: yksinkertaistettu, tavallinen ja tehostettu. Koko asiakkuuden aikana tulee noudattaa riskiarvioinnin perusteella valittua asiakkaan tuntemistasoa. Jaottelun avulla pystytään suorittamaan yksinkertaista tunnistamista vähäriskisissä tilanteissa. Toisaalta korkeamman riskin arviointi voi johtaa lisääntyneeseen velvollisuuteen tunnistaa ja tuntea asiakkaita. (Suomen tilintarkastajat 2017.)

Yksinkertaistettu tunnistusmenetelmä edellyttää, että ilmoitusvelvollisen tekemän riskiarvion pohjalta voidaan arvioida asiakassuhde tai yksittäinen liiketoimi vähäriskiseksi. Kyseisen menettelyn kautta voidaan suorittaa kevennettynä seuraavat rahanpesulain velvoitteet: tunnistetaan asiakas ja hänen edunsaaja, tunnistetaan ja todennetaan tosiasiallinen edunsaaja, tai kerätään asiakasta koskevia tietoja ja arvioidaan jatkuvan seurannan ja selonottovelvollisuuden tarpeellisuutta. (Aluehallintovirasto 2021.) Rahanpesulain 3 luvun 8§ mukaisesti yksinkertaistettua asiakkaan tuntemismenettelyä ei saa käyttää, jos ilmoitusvelvollinen havaitsee poikkeuksellista tai epäilyttävää liiketoimintaa (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä). Yksinkertaistettu menettely ei kuitenkaan vapauta ilmoitusvelvollista sen noudattamisesta vaan keventää sitä. Menettelyn keventäminen voi esimerkiksi vähentää tarvittavia tunnistamistietoja tai henkilöllisyyden todentamisen ajoitusta voidaan määritellä eri tavalla. (Aluehallintovirasto 2021.)

Jos riskiarvion teon aikana tai jälkeen huomataan, että johonkin asiakkaaseen tai liiketoimeen sisältyy normaalia korkeampi riski rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen, tulee asiakassuhteessa soveltaa tehostettua tuntemisvelvollisuutta. Näin tulee myös toimia, mikäli asiakkaan tai liiketoimen liittymäkohta on valtioon, jonka EU:n komissio on määritellyt riskitekijäksi EU:n sisämarkkinoille. (Aluehallintovirasto 2021.) Tehostetussa tuntemisvelvollisuudessa asiakkaaseen, hänen liiketoimintaan ja -toimiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Tehostetun tuntemisen keinoja voi olla esimerkiksi huomion kiinnittämistä asiakkaan henkilöllisyyden todentamiseen ja luotettavaan dokumentaatioon, liiketoimen taustojen ja tarkoituksien sekä varojen alkuperän tarkempaa selvittämistä ja asiakassuhteen tehostettua seuraamista. (Suomen Asianajajaliitto 2017.) Mikäli asiakas on etätunnistettu tai kyseessä on poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö tai hänen perheenjäsen, tulee käyttää tehostettua tuntemisvelvoitetta (Andersén 2020, 102–104).

Asiakkaisiin, joiden omaisuus tai liiketoiminta on monimutkaisten omistusrakenteiden takana, tulee kiinnittää erityistä huomiota. Kyseisten asiakkaiden kohdalla on tärkeää tietää tiedot todellisista edunsaajista ja omistajista sekä asiakkaiden toimintaa tulee seurata tavallista enemmän. Myös asiakkaat, jotka toimivat aloilla, joissa esiintyy harmaata taloutta tai joiden toiminta herättää epäilyksiä, ovat tarkemman seurannan kohteena. Riittävän tiedon saaminen on erityisen tärkeää myös silloin, kun asiakkaan liiketoiminta edellyttää kirjeenvaihtajapankin tai muun vastaavan tahon kanssa sopimista. Silloin riittävät tiedot tulee hankkia myös vastapuolen kirjeenvaihtajapankilta tai muulta taholta ja asia tulee viedä ylemmän viranomaisen hyväksyttäväksi. (Andersén 2020, 78–79.)

3.4 Tietojen säilyttäminen

Rahanpesulain 3 luvun 3§ mukaisesti ilmoitusvelvollisen tulee pitää asiakkaan tunnistamiseen ja liiketoimintaan liittyvät tiedot ajantasaisina ja olennaisina. Kyseiset tiedot tulee säilyttää luotettavasti viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisen jälkeen tai yksittäisen liiketoimen suorittamisesta. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.) Dokumentoidut tiedot koskien asiakkaan tuntemista tai epäilyttävää liiketoimintaa tulee säilyttää erillään asiakastiedoista. Eikä kyseisiin tietoihin ole tarkastusoikeutta asiakkaalla. Etätunnistetun asiakkaan kohdalla tulee säilyttää myös tiedot käytetystä etätunnistus menetelmästä tai lähteestä. (DOKS/yleistä s.a.)

3.5 Vastuut, toimintaohjeet ja koulutus

Rahanpesulain 9 luvun 1§ mukaisesti ilmoitusvelvollisen tulee huolehtia, että hänen työntekijänsä saavat tarvittavan koulutuksen kyseisen lain ja sen pohjalta annettujen säännösten noudattamiseen (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä). Taloushallinnon ohjeiden mukaan rahanpesulainsäännösten noudattamisen varmistamiseksi tulee ilmoitusvelvollisen yrityksen nimetä johdostaan henkilö, joka vastaa niiden täyteen panosta. Tämän lisäksi ilmoitusvelvollisella tulee myös olla omaan alaansa soveltuvia toimintaohjeita työntekijöiden saatavilla esimerkiksi asiakkaan tuntemisesta, asiakkaan tietojen hankkimisesta ja jatkuvasta seurannasta sekä selonotto- ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta. Ilmoitusvelvollisen tulee myös pitää huolta, että työntekijät saavat rahanpesulain asettamien velvoitteiden noudattamiseen tarvittavan koulutuksen. (Taloushallintoliitto 2019.) Ilmoitusvelvollisen yksi tärkeä velvollisuus on myös suojella työntekijöitään, jotka päätyvät tekemään ilmoituksen epäilyttävästä toiminnasta rahanpesun selvittelykeskukselle (Aluehallintovirasto 2021.)

3.6 Velvoitteiden valvonta

Suomessa rahanpesulain velvoitteita ja ilmoitusvelvollisia tahoja valvoo aluehallintovirasto (AVI). AVI pyrkii julkaisemillaan ohjeilla sekä tekemänsä valvonnan avulla varmistamaan rahanpesulain velvoitteiden noudattamisen ilmoitusvelvollisten omassa toiminnassa. AVI ylläpitää rahanpesun valvontarekisteriä, joka on julkinen ja siellä olevia tietoja pystyy tarkastelemaan ilman kirjautumista. AVI:n valvonnan alaiseksi kuuluvien ilmoitusvelvollisten tulee rekisteröityä rahanpesunvalvonta rekisteriin, mikäli he eivät ole jo rekisteröityneet toiseen aluehallintoviraston elinkeinovalvonnan rekisteriin. Tällaisia toimijoita ovat panttilainaajat, perintätoimistot, kuluttajalainanantajat, kiinteistönvälittäjät ja vuokra-asuntojen välittäjät. Kaikkien muiden ilmoitusvelvollisten on oltava rekisteröityinä rahanpesun valvontarekisteriin. (Aluehallintovirasto s.a.)

Aluehallintoviraston toimintaan kuuluu myös valvontansa alaisten ilmoitusvelvollisten opastaminen ja tiedottaminen rahanpesulain velvoitteiden hoitamiseen. AVI voi lähettää selvityspyynnön ilmoitusvelvolliselle, mikäli kokee kyseisen toiminnan tarpeellisenä. Sillä on myös oikeus suorittaa tarkastuksia ilmoitusvelvollisen toimitiloihin varmistaakseen lakisääteisten velvoitteiden noudattamisen. Salassapitosäännöksistä huolimatta aluehallintovirastolla on oikeus saada ilmoitusvelvolliselta valvonnan alaisia tietoja, jotka koetaan oleellisiksi. (Aluehallintovirasto s.a.)

Rahanpesulain 8 luvun 1§ mukaisesti valvontaviranomaisella on oikeus määrätä rikemaksu, mikäli ilmoitusvelvollinen tahallaan tai huolimattomuudellaan laiminlyö laissa asetettuja velvoitteita. Rikemaksun arvioinnissa tulee ottaa huomioon laiminlyönnin tai rikkomuksen laatu, laajuus ja kesto. Rikemaksun suuruus perustuu kokonaisarvioon ja se maksetaan valtiolle. Rikemaksun suuruudesta on laissa määrätty rajat. Oikeushenkilölle määrätty rikemaksu on 5 000 euron ja 100 000 euron rajoissa, kun taas luonnollisen henkilön rikemaksu on sitä alhaisempi ja liikkuu 500 euron ja 10 000 euron välillä. (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.)

Valvontaviranomaisella on oikeus rahanpesulain 8 luvun 3§ mukaisesti määrätä ilmoitusvelvolliselle seuraamusmaksu, mikäli hänen katsotaan tahallaan tai huolimattomuuttaan laiminlyöneen vakavasti ja toistuvasti sekä järjestelmällisesti laissa annettuja velvoitteita (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä). Luonnolliselle henkilölle ei voida asettaa seuraamusmaksua, mikäli hänen suorittamansa laiminlyönti tai teko on säädetty rangaistavaksi jo muualla laissa. Oikeushenkilölle ja tietyin edellytyksin sen johdolle voidaan määrätä seuraamusmaksu, joko oikeushenkilölle määrättävän maksun lisäksi tai sen sijasta. Mikäli johdolle määrätään seuraamusmaksu, on sen pitänyt myötävaikuttaa merkittäväällä tavalla rahanpesulain vastaiseen tekoon tai laiminlyöntiin. Seuraamusmaksu voi olla rikemaksua huomattavasti korkeampi ja se maksetaan valtiolle. Kaikki sanktiopäätökset julkaistaan aluehallintoviraston sivuilla. (Aluehallintovirasto s.a.)

Valvontaviranomaisella on oikeus antaa julkinen varoitus ilmoitusvelvolliselle. Julkinen varoitus annetaan silloin, jos asia kokonaisuutta arvioiden ei anna aihetta rike- tai seuraamusmaksulle. Julkinen varoitus voidaan antaa, kun ilmoitusvelvollinen tahallaan tai huolimattomuuttaan toimii rahanpesulain säännösten tai määräysten vastaisesti, jotka eivät kuulu rike- tai seuraamusmaksuun. Julkinen varoitus voidaan antaa esimerkiksi teosta, joka ei täytä rikemaksun tunnusmerkintöjä. (Aluehallintovirasto s.a.)

4 DOKS-työkalun käyttöönotto rahanpesulain velvoitteiden hoitamisen tueksi

Rahanpesulain velvoitteiden täyttämisen avuksi toimeksiantajayritys päätyi ottamaan käyttöön DOKS-työkalun omassa yrityksessään. DOKS helpottaa rahanpesulain asettamien velvoitteiden hoitamista ja säästää näin toimeksiantajayrityksessä käytettävää työaika ja resursseja, koska velvoitteita ei tarvitse hoitaa manuaalisesti. Kyseisen työkalun avulla rahanpesulain asettamia vaatimuksia pystytään siis automatisoimaan ja sähköistämään. Toimeksiantajayritykselle tärkeintä oli saada tarvittavat tiedot ja dokumentit yhteen valvottuun paikkaan sähköisesti ja näin selkeyttää rahanpesulain velvoitteiden hoitamista omassa yrityksessään.

4.1 DOKS-työkalu

DOKS tarjoaa asiakkailleen räätälöidyn työkalun ja ratkaisun rahanpesulain vaatimaan asiakkaan tunnistamiseen ja tuntemiseen. Sen avulla pystytään hoitamaan asiakkaan ja tosiasiallisten edunsaajien tunnistaminen sekä muiden velvoitteiden täyttämiseen vaadittavien tietojen hankkiminen ja säilyttäminen sähköisesti yhdessä paikassa. DOKS-työkalun avulla pystyt lähettämään tunnistautumis- ja tietopyynnöt yritykselle ja näin saada selville tärkeitä tausta kysymyksiä, joiden avulla pystytään tuntemaan asiakasyritys ja sen omistajat sekä tosiasialliset edunsaajat kattavammin. DOKS-työkalussa pystyy asiakasprofiileihin noutamaan, kirjaamaan tai lataamaan asiakkaalle kuuluvia tietoja kuten kaupparekisteriotteen, yhtiöjärjestyksen tai tilinpäätöksen. Myös kyseiset tiedot auttavat asiakkaan paremmassa tuntemisessa. Asiakkaasta kerättyjen tietojen perusteella DOKS varoittaa automaattisesti, mikäli asiakas, hänen yhteyshenkilönsä tai tosiasiallinen edunsaaja löytyy kansalliselta tai tärkeimmistä kansainvälisistä pakotelistoista. (DOKS/ominaisuudet s.a.)

DOKS hakee asiakkaista voimassa olevat yhteystiedot sekä rekisterimerkinnät. Sen avulla näkee helposti mm. kuuluuko asiakas ennakkoperintärekisteriin sekä saneeraus- ja konkurssitiedot. Tiedot päivittyvät työkaluun automaattisesti, joka vähentää manuaalista työtä asiakassuhteiden perustamisessa ja seurannassa. DOKS-työkalu tarjoaa myös mahdollisuuden asiakaskohtaisen riskiarvion laatimiseen ja ylläpitämiseen asiakasprofiilissa. Mikäli asiakas lähtee yrityksestä tai lopettaa toimintansa, mahdollistaa DOKS asiakastietojen arkistoinnin. Tämän toiminnon avulla tiedot säilyvät suojatussa elektronisessa arkistokaapissa rahanpesulain määräämän viiden vuoden ajan, jonka jälkeen ne poistetaan asianmukaisesti ja automaattisesti. (DOKS/ominaisuudet s.a.) Arkistoidut asiakkaat voidaan palauttaa työkaluun viiden vuoden aikana ennen tietojen poistumista, jos asiakas palaa yritykselle. (Muurinen 20.09.2022)

4.2 Käyttöönottoprosessi

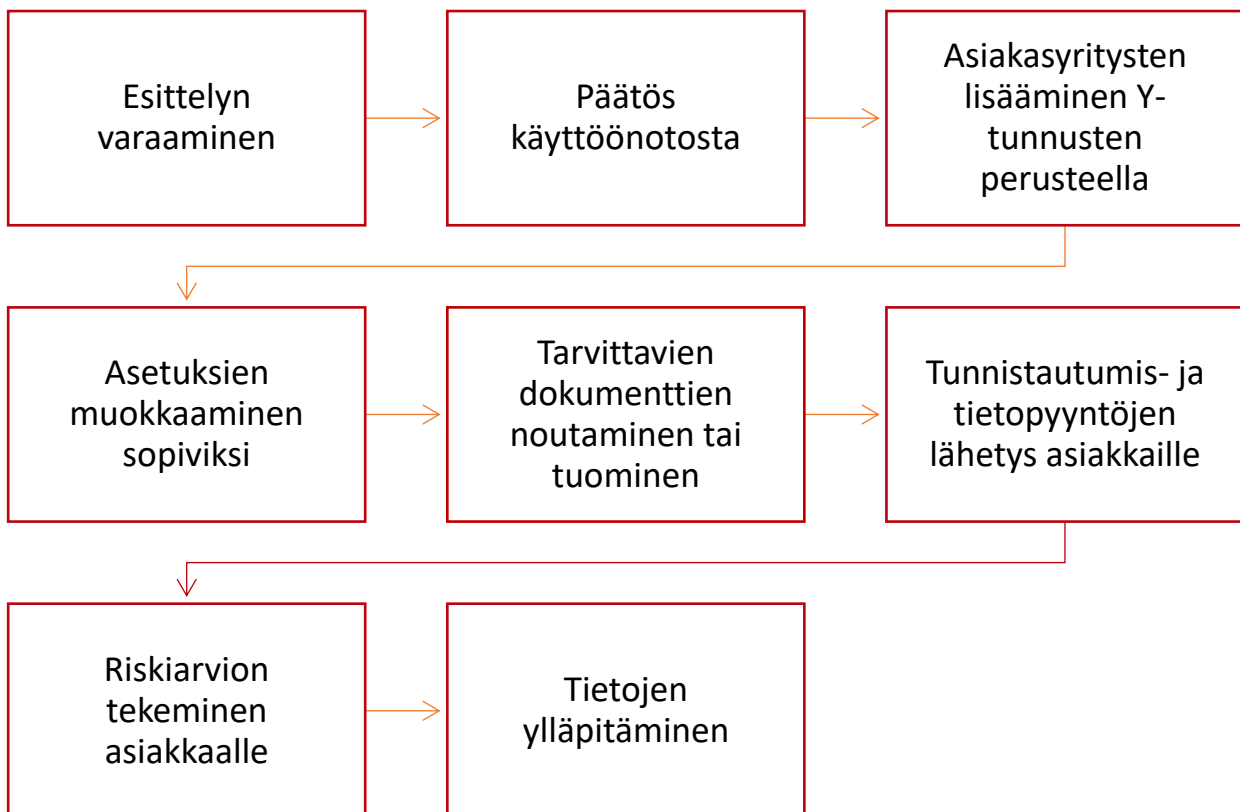
Käyttöönottoprosessi alkoi toimeksiantajayrityksen varatessa DOKS-esittelyn, jossa toimeksiantajayrityksen toimitusjohtajalle kerrottiin rahanpesulaista ja sen velvoitteista sekä esiteltiin niiden hoitamista helpottava DOKS-työkalu. Toimeksiantaja päätyi esittelytilaisuuden jälkeen ottamaan DOKS-työkalun käyttöön omassa yrityksessään, jonka jälkeen käynnistyi itse opinnäytetyössä tehty käyttöönottoprosessi.

Käyttöönotto alkoi sillä, että toimeksiantajayrityksestä lähetettiin lista asiakasyritysten y-tunnuksista DOKS-yhteyshenkilölle. Yhteyshenkilö välitti kyseiset tiedot DOKS:in omalle tekniikalle, jotka näiden tietojen avulla pystyivät lisäämään kaikki tilitoimiston asiakasyritykset yhdellä kertaa massana työkaluun. Jatkossa on tarkoituksena, että uudet asiakkaat tullaan lisäämään itse niiden tullessa yritykseen ja asiakassuhteen lopettavat asiakkaat arkistoidaan ohjeiden mukaisesti. Näin DOKS pysyy ajantasaisena koko ajan.

Tämän jälkeen pidimme DOKS:in avainasiakaspäällikkö Maria Muurisen kanssa kaksi Teams-koulutusta 20.9. ja 28.9.2022, joissa käytiin perusasetuksia läpi ja tutustuttiin enemmän DOKS-työkalun tarjoamiin toimintoihin ja niiden hoitamiseen. Näissä koulutuksissa oli paikalla Muurisen lisäksi opinnäytetyöntekijä sekä toimeksiantajayrityksen toimitusjohtaja. Käyttöönottoprosessi jatkui asiakkaiden kaupparekisteriotteiden noutamisella työkaluun. Kyseisen toiminnon DOKS-tekniikka suoritettiin massana toimeksiantajan pyynnöstä. Seuraavana vaiheena oli jokaiselle asiakkaalle tunnistamis- ja tietopyyntöjen lähettäminen, joiden perusteella asiakkaasta saatiin rahanpesulain velvoittamat tunnistamis- ja tuntemistiedot kerättyä. Kyseiset pyynnöt lähetettiin asiakkaille viikoilla 40 ja 41. Osa kyseisistä tiedoista pystytään myös itse kirjaamaan DOKS-työkaluun, mikäli ne ovat yrityksellä ajankohtaisina tiedossa.

DOKS-työkalun avulla voidaan myös tehdä rahanpesulain edellyttämä asiakaskohtainen riskiarvio, jonka voi tehdä tilitoimisto vain itse omasta asiakkaastaan. DOKS kuitenkin tarjoaa automaattisen riskianalyysin asiakasyrityksen riskitasosta tuon arvion tekemisen tueksi, mikäli sitä halutaan hyödyntää. (Muurinen 28.09.2022.) Kyseisessä arvioissa valittiin asiakasta koskeva riskiluokitus ja perusteltiin sen valitseminen asiakkaan toiminnan perusteella. Itse en valinnut asiakkaan riskiluokitusta, mutta autoin sen perustelussa niin toimeksiantajalta saatujen kuin DOKS:in kautta kerättyjen tietojen avulla. Riskiarvion perusteella pystyttiin myös valitsemaan ne asiakkaat, joiden liiketoiminnan muutoksia päätettiin aloittaa seuraamaan tarkemmin DOKS-työkalun avulla. Muutoksia voi seurata työkalussa pientä lisämaksua vastaan, mutta kyseinen toiminta vähentää tilitoimiston työmäärää asiakassuhteen seurannassa selkeästi ja säästää näin henkilökunnan työaika. Riskiarvio tulee tehdä jatkossa myös uusille asiakkaille, jotka tullaan DOKS-työkaluun lisäämään.

Tämän jälkeen DOKS on virallisesti käyttöön otettu ja siellä olevia tietoja tulee vain ylläpitää ja seurata. Käyttöönoton jälkeen DOKS seuraa pakotelistoja ja ilmoittaa yritykselle, mikäli asiakasyritys, sen tosiasiallinen edunsaaja tai omistaja löytyy niistä. DOKS ilmoittaa myös mahdollisista muutoksista yrityksissä, joissa on otettu muutosten seuranta käyttöön. Kyseiset ilmoitukset menevät asiakkaan haltijalle, jotka vaihdoin oikeiksi jokaiselle asiakkaalle aivan käyttöönoton loppuvaiheessa. Nyt yrityksen tulee pitää DOKS-työkalun asiakasrekisteri ajantasaisena lisäämällä uudet asiakkaat ja arkistoimalla poistuneet. Heidän tulee myös huolehtia asiakastietojen ja dokumenttien ajantasaisuudesta. DOKS-työkalussa käyttäjät näkevät rahanpesulain velvoitteiden hoitamiseen vaaditut tehtävät, joiden avulla käyttäjät pystyvät varmistamaan mitä asioita velvoitteet vaativat ja kuinka ne tulisi hoitaa. DOKS-työkalun avulla pystytään hoitamaan melkein kaikki rahanpesulain asettamat velvoitteet, mutta yrityksen tulee itse pitää huoli työkalun ajantasaisuudesta, työntekijöiden koulutuksesta ja toimintaohjeista.

Kuva 3. DOKS-työkalun käyttöönottoprosessi Tiltoimisto MeKaks Oy:ssä.

4.3 Muut käyttöön otetut ominaisuudet

Toimeksiantajayritys halusi käyttää DOKS-työkalua muuhunkin kuin rahanpesulain velvoittamiin tunnistamis- ja tuntemistietoihin. He päätyivät käyttöönottamaan myös sähköisen allekirjoituksen ja turvaviestit, joiden avulla pystytään noudattamaan tietosuojalain asetuksia tärkeiden asiakirjojen lähettämisessä. Sähköisellä allekirjoituksella pystytään allekirjoittamaan toimeksiantosopimus tai hakea allekirjoitusta sitä tarvitseviin valta- tai asiakirjoihin. Turvaviesteillä taas voidaan lähettää asiakkaalle viestejä, jotka sisältävät tietoja, joita ei saa tietoturvalain mukaan lähettää normaalilla sähköpostilla. Tällaiset viestit voisi mm. sisältää palkkalaskelmia tai muita dokumentteja, jotka sisältävät henkilötunnuksia. (DOKS/talouhallinto s.a.)

Toimeksiantajayritys päätti myös käyttöönottaa DOKS-työkalussa olevan Whistleblower-ilmoituskanavan, joka on EU-direktiivin edellyttämä ilmoituskanava ratkaisu. Kyseisen säädöksen tarkoituksena on varmistaa, että töissä oleva henkilö, joka havaitsee tai epäilee yleisen edun vastaista toimintaa voi ilmoittaa siitä oikeaan paikkaan turvallisesti. Kyseinen ilmoituskanava tulee ottaa käyttöön yli 50 henkilöä työllistävissä yksityisissä tai julkisissa organisaatioissa sekä valtion virastoissa. Ilmoituskanavan tulee olla sisäinen ja luottamuksellinen. Laki, jossa kyseinen direktiivi otetaan käyttöön, astuu voimaan mahdollisimman pian. Se annettiin eduskunnalle käsittelyyn 19.09.2022. (Eduskunta 2022.) Toimeksiantajan kannatti ottaa Whistleblower-ilmoituskanava käyttöön, koska tulevaisuudessa se on tulossa pakolliseksi kaikille ilmoitusvelvollisille koosta riippumatta. (Muuri-nen 20.09.2022)

DOKS-työkalussa itse ilmoituskanavankin avaaminen oli tehty helpoksi, Avasimme DOKS-työkalun asetuksista uuden kanavan ja valitsimme, kuka on vastaava henkilö, toimeksiantajayrityksessä vastaavaksi henkilöksi laitettiin toimitusjohtaja. Nyt ilmoituskanava on valmiina käyttöön. Ilmoituskanavasta muodostui yrityskohtainen osoitelinkki, joka jaettiin yrityksen työntekijöiden kanssa. Linkin kautta he pystyvät jättämään ilmoituksen mahdollisista epäkohdista anonyymisti. Ilmoituksen jälkeen henkilö saa seurantalinkin, jonka avulla hän pystyy seuraamaan ilmoituksensa käsittelyn etenemistä. Pääkäyttäjät ja ilmoituskanavasta vastaava henkilö näkevät ilmoituksen ja heidän tulee se merkitä vastaanotetuksi seitsemän päivän sisällä sen saapumisesta. Samalla voidaan vastata ilmoitukseen ja kertoa jatkotoimenpiteistä. Ilmoitukseen tulee vastata kolmen kuukauden sisällä. (DOKS/ominaisuudet s.a.)

5 Ohjeistus toimeksiantajalle

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Tilitoimisto MeKaks Oy (2906675-9). Yritys perustettiin vuonna 2018, jonka takia kyseessä on vielä nuori yritys. Toimipiste yrityksellä sijaitsee Suomessa Kotkan Karhulassa. Tilitoimiston tarjoamia palveluita ovat kirjanpito ja tilinpäätökset, palkanlaskenta ja palkkahallinto, yritysjärjestelyt ja veropalvelut. Näiden lisäksi tarjolla on alan konsultointipalveluita. Tilitoimisto MeKaks Oy tarjoaa asiantuntijapalveluitaan yli 30 vuoden taloushallinnon kokemuksen pohjalta. Tilitoimistossa työskentelee toimitusjohtajan lisäksi kolme työntekijää. Yritys tarjoaa palveluitaan monille erilaisille yrityksille toimialasta ja koosta riippumatta. Tilitoimisto MeKaks Oy haluaa panostaa henkilökohtaiseen asiakaspalveluun ja asiakas saa hoitaa yrityksensä asioita tuttujen ammattilaisten kanssa joustavasti, turvallisesti ja suunnitelmallisesti. (Tilitoimisto MeKaks Oy 2021.)

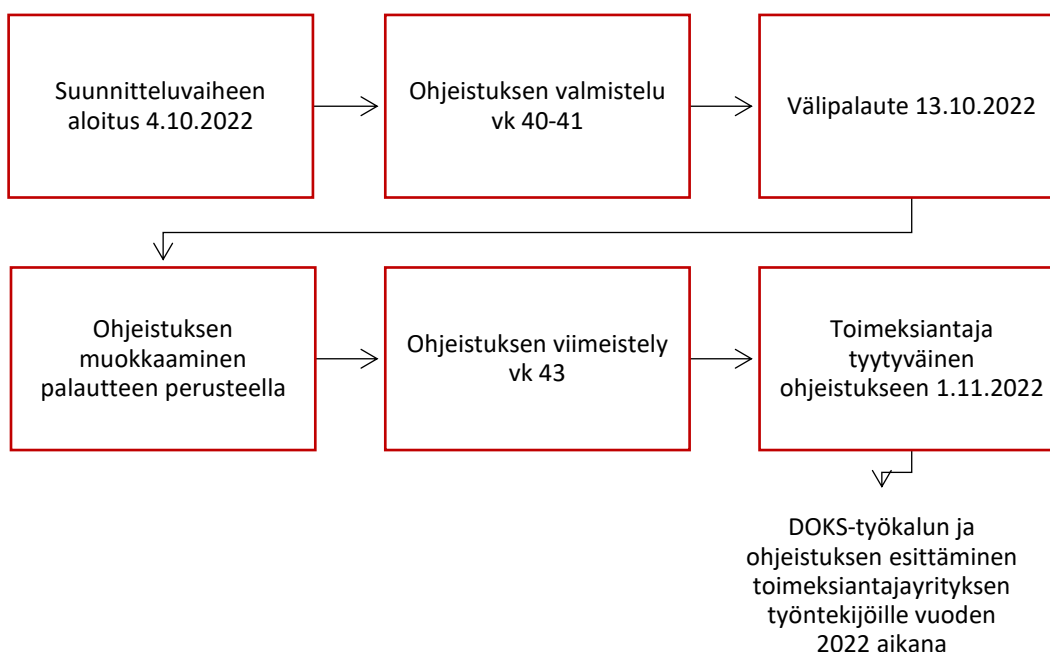
Opinnäytetyön aihe annettiin toimeksiantajayrityksestä, jonka toimintaa vuonna 2017 uudistuneen rahanpesulain velvoitteet koskettavat. Uudistuneen rahanpesulain myötä ilmoitusvelvollisten määrä kasvoi ja kosketti myös toimeksiantajayrityksen toimialaa. Toiminta-alalle tuli näin ollen uusia velvoitteita kuten asiakkaan tunnistaminen ja tunteminen, riskiarvio, valvonta- ja edunsaajarekisteri sekä rahanpesuilmoitukset ja työntekijöiden koulutus. Opinnäytetyön tavoitteena oli saada kaikki mahdolliset rahanpesulain velvoitteet yhteen valvottuun paikkaan ja helppoon seurantaan sekä lopullisena produktina luoda yritykselle ohjeistus, miten DOKS-työkalua jatkossa käytetään. Sen lisäksi, että ohjeistus tukee rahanpesulain velvoitteiden hoitamista toimeksiantajayrityksessä, sen tekeminen kasvatti omaa ammatillista osaamistani.

Työn tavoitteena oli tutustua rahanpesulakiin ja sen velvoitteisiin toimeksiantajan alalla. Velvoitteiden tullessa tutuksi otettiin opinnäytetyössä käyttöön DOKS-työkalu niiden hoitamisen tueksi. Työkalun olisi tietenkin voinut ottaa käyttöön ilman suurempaa perehtymistä aiheeseen, mutta aiheen ymmärtäminen helpotti. Toimeksiantajayrityksessä katsottiin, että olisi hyvä myös tehdä kattava ohjeistus työkalun käyttöön ja ylläpitoon, joka johdatti työn toiminnalliseksi. Toiminnallisen opinnäytetyön rajauksena voidaan pitää, että siinä kehitetään yrityksen tai yhteisön toimintaa, toimintatapoja tai jotakin yrityksen tuotosta. Toiminnallisessa opinnäytetyössä syntyvä produkti voi olla esimerkiksi verkkosivujen kehittäminen, ohjelmisto, opas, ohjeistus taikka laskelma. (Opinnäytetyökoordinaattorit 2022.) Toiminnallisessa opinnäytetyössä syntyvän produktin tulee edesauttaa valittua kohderyhmää tai toimintaympäristöä jossakin arjen käytännössä. Raportoinnin lisäksi toiminnallisen opinnäytetyön tekovaiheeseen sisältyy yhteydenpitäminen ja tapaamiset toimeksiantajan kanssa koskien syntyvää produktia. Produktin tekoprosessin aikana hyödynnetään molempien osapuolten asiantuntemusta ja näkökulmia. (Kostamo, Airaksinen & Vilkkä 2022, luku 1.2.)

Toiminnallisen opinnäytetyön produktina syntyi ohjeistus, jossa kerrotaan DOKS-työkalun ominaisuuksien käytöstä ja ylläpitämisestä, jotta työkalussa olevat tiedot pysyvät ajantasaisina. Tavoitteeksi ohjeistukselle annettiin, että se helpottaa yrityksen työntekijöitä DOKS-työkalun ominaisuuksien käytössä ilman jatkuvaa tukea. Tehty produkti tässä tapauksessa auttaa kohderyhmää eli yrityksen työntekijöitä uudessa arjen käytännössä. Tällä hetkellä toimeksiantajayrityksessä työskentelevät saavat DOKS-työkalun käyttöön ja ohjeistukseen perehdytyksen, mutta uusien työntekijöiden tulee pystyä käyttämään työkalua ilman erillistä johdatusta aiheeseen pelkän ohjeen pohjalta.

5.1 Ohjeistuksen teon prosessivaiheet

Ohjeistuksen lähtökohtana oli luoda apuväline toimeksiantajayrityksen työntekijöille, jonka avulla he pystyvät hyödyntämään uutta käyttöönotettua työkalua omassa työssään. Toimeksiantajan puolelta ohjeistuksen valmistumiselle ei oltu asetettu aikarajaa vaan sain suunnitella ohjeistuksen teon oman aikatauluni mukaiseksi. Ohjeistuksen valmistumiselle asetin itse aikarajaksi lokakuun lopun, jotta se valmistuu hyvissä ajoin ennen opinnäytetyön palautusta marraskuussa. Toimeksiantajayrityksen toimitusjohtaja oli suuressa osassa ohjeistuksen tekoprosessia. Sovimme alkuvaiheessa jo, että ohjeistus ei tule sisältämään teoriaosuutta rahanpesulaista ja sen velvoitteista vaan ohjeistus koskee pelkästään käyttöönotettua työkalua. Vaikka ohjeistuksen ja DOKS-työkalun esittämisen yhteydessä yrityksen työntekijöille, kuitenkin tullaan rahanpesulakiin ja sen velvoitteisiin viittaamaan enemmän, jotta käsitys työkalun ajantasaisena pitämisen tärkeydestä kasvaa.

Kuva 4. Produktin tekoprosessi.

Ohjeistuksen tekoprosessi lähti käyntiin suunnitteluvaiheella, joka toteutettiin keskusteluna 4. lokakuuta toimeksiantajayrityksen toimitusjohtajan kanssa siitä, mitä ominaisuuksia ja kuinka kattavasti hän halusi niistä ohjeistuksessa kerrottavan. Päädyimme yhteisymmärryksessä, että ohjeistus tulee sisältämään vain tärkeät asiat, mutta ei mitään ylimääräistä. Ohjeistuksessa selitetään mitä tulee tehdä, kun aloittaa käytön, avaa uuden asiakkaan ja tekee ylläpitäviä töitä tai käyttää muita käytössä olevia ominaisuuksia. Päädyimme myös välttämään kuvia, joissa on asiakastietoja, jotta ohjetta voi käyttää tai jakaa laajemmin tarpeen vaatiessa. Ohjeistuksessa käsiteltävät aiheet ja siten sen sisällön rakenne muodostuivat ohjeistuksen tekovaiheessa ja ymmärryksen kasvaessa uudesta ohjelmasta. Toki myös saatu palaute ja nousseet kysymykset teon aikana muokkasivat ohjeistuksen lopullista muotoa. Ohjeistuksen sisältöön vaikutti itse hankittu tieto DOKS-työkalusta käytön pohjalta sekä saatu tieto työkalusta ja sen ominaisuuksista tapaamisissa Muurisen kanssa.

Pohdimme toimeksiantajayrityksen toimitusjohtajan kanssa pitkään tulisiko ohjeistus tehdä Word vai PowerPoint-pohjalle. Päädyimme lopulta siihen, että Word on parempi tässä tapauksessa, koska PowerPoint on yleensä tiivistetyimmässä muodossa ja halusimme avata asioita kuitenkin vähän tarkemmin. Ohjeistuksen kirjoittaminen alkoi sillä, että lisäsin kaikki ohjeistuksessa käsiteltävät aiheet yhdelle Word-pohjalle siinä järjestyksessä, kun ne tulivat mieleen. Tämän jälkeen jäsentelin aiheet omiin kategorioihin ja aloin avaamaan niitä selkeämmin ohjeistukseen. Vaikeimmaksi asiaksi ohjeistuksen teossa osoittautui itse aiheen rajaaminen ja tieto mitä asioita kannattaa lisätä ja mitä jättää pois. Kuinka paljon mistäkin tulisi kirjoittaa, että asian ymmärtää hyvin, mutta se ei sisällä mitään turhaa? Ohjeistus alkoi kuitenkin muodostumaan pikkuhiljaa, kun ymmärrys prosessista ja tärkeimmistä ominaisuuksista kasvoi. Produktin valmistelu vaiheessa hyödynsin kahta puhelinkeskustelua toimitusjohtajan kanssa, joissa sain hyviä kommentteja ja ideoita koskien ohjeistuksen sisältöä. Huomasin myös, että ohjeistuksen kokoaminen tuntui helpommalta, kun tietämys rahanpesulaista sekä sen velvoitteista ja niiden hoitamisesta kasvoi opinnäytetyön teon aikana.

Kun ohjeistuksesta oli kirjoitettu ensimmäinen versio, kävimme toimeksiantajayrityksen toimitusjohtajan kanssa sen läpi. Tapaaminen tapahtui 13. lokakuuta keskustelimme siinä, mitä ohjeistukseen tulisi lisätä ja mitä muokata, jotta siitä tulisi selkeämpi. Keskustelussa päädyimme siihen, että ohjeistukseen tulee lisätä vielä muutama välivaihe, jotta se olisi selkeämpi sekä muokkaamaan ohjeistuksen rakennetta ja visuaalisuutta. Kun ohjeistus oli muokattu ehdotusten mukaiseksi, oli se pääsääntöisesti valmis. Toimitusjohtaja oli lomalla viikon 43, jonka aikana itselleni tuli vastaan uusi varoitusilmoitus DOKS-työkalussa koskien väärällä nimellä tunnistautumista. Lisäsin ohjeistukseen kohdan kyseisestä tilanteesta ja sen korjaamisesta. Tämän jälkeen vielä kävin ohjeistuksen läpi, jonka aikana korjasin mahdolliset asia- tai kirjoitusvirheet.

Ohjeistus oli virallisesti valmis 31. lokakuuta ja toimitusjohtaja hyväksyi sen tapaamisessa 1. marraskuuta. Tehtyä ohjeistusta saatetaan kuitenkin vielä muokata, kun se esitetään ja testataan toimeksiantajayrityksessä työntekijöiden keskuudessa, jotka eivät DOKS-työkalua ole aikaisemmin käyttäneet. Esittäminen tapahtuu vuoden 2022 marras- tai joulukuussa, mutta ohjeistus on luovutettu toimeksiantajan käyttöön jo ennen sitä. Alapuolella olevassa kuvassa näkyy tehdyn ohjeistuksen sisällysluettelo, koko ohjeistus on opinnäytetyön liitteenä (liite 1).

SISÄLLYS	
Käytön aloitus.....	1
Uuden asiakkaan lisääminen	2
Tunnistautumispyyntö	2
Tietopyyntö.....	3
Riskiarvio	4
Toimenpiteen lisääminen	4
Asiakkuuden ylläpitävät työt.....	5
Arkistointi	5
Muut ominaisuudet	6
Sähköinen allekirjoitus	6
Turvaviestit.....	6
Whistleblower.....	7

Kuva 5. Valmistuneen ohjeistuksen sisällysluettelo.

5.2 Ohjeistuksen käyttö

Työstäni syntyvää ohjeistusta hyödynnetään toimeksiantajayrityksessä niin DOKS-työkaluun perehtyessä kuin jatkossa tukena sen käyttöön. Toiminnallisen työni tuloksia hyödyntää tässä tapauksessa pääsääntöisesti toimeksiantajayritys. Toki kaikki voivat lukea opinnäytetyöni ja tutustua niin rahanpesuun, rahanpesulakiin kuin DOKS-työkaluun sekä tekemääni ohjeistukseen, mutta en koe sen tuovan suurta hyötyä kuin toimeksiantajayritykselle.

Rahanpesulain velvoitteita tulee noudattaa koko ajan, jonka takia käyttöön otettua DOKS-työkalua tullaan käyttämään ympäri vuotisesti vähintään toiminnan taustalla. Koska yritys käyttää sitä myös muuhun kuin velvoitteiden hoitamiseen, on ohjelmisto käytössä useammin. Työkalun käyttöön tulee ajan kanssa syntymään rutiini ja ohjeistusta ei vanhat työntekijät tule tarvitsemaan niin paljoa.

Ohjeistus tulee olemaan kuitenkin hyvä harvemmin tehtäviin töihin ja uusille työntekijöille oppimisen tueksi. Ohjeistuksen tarkoituksena on siis toimia apuvälineenä DOKS-työkalun käytössä, ja sitä voi käyttää erityisesti siihen perehtyessä ja käytön tukena. Ohjeistus ei kuitenkaan itsessään sovellu tiedonhankintaan koskien rahanpesulakia tai sen velvoitteita.

Ohjeistuksen onnistumista pystytään arvioimaan sillä, kuinka hyvin työntekijät, jotka DOKS-työkalua eivät koskaan olleet käyttäneet pystyvät ymmärtämään sitä. Ohjeistuksen onnistumista voidaan myös arvioida sillä, jos työntekijöiden valmiudet käyttää kyseistä työkalua kasvavat ohjeistuksen pohjalta. Tästä huolimatta selkeää mittaria onnistumiselle on vaikeampi asettaa. Ohjeistus käsittelee vain DOKS-työkalun ominaisuuksia, jotka on koettu merkityksellisiksi toimeksiantaja yritykselle. Tehty ohjeistus ei siis huomioi kaikkia ominaisuuksia tai kerro teoriaa, miksi kyseiset asiat tulee tehdä. Kyseiset ominaisuudet olisivat voineet lisätä arvoa ohjeistukselle. Toimeksiantajalle on kuitenkin kerrottu, että ohjeistuksen päivittäminen sekä laajentaminen on mahdollista tulevaisuudessa. Mahdollisen jatkotyöstämisen lisäksi esitän ohjeistuksen yrityksen työntekijöille loppu vuoden aikana.

6 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli käyttöönottaa DOKS-työkalu uudistuneen rahanpesulain asettamien velvoitteiden hoitamisen helpottamiseksi ja luoda ohjeistus työkalun käytön tueksi. DOKS-työkalun käyttöönoton tavoitteena oli saada rahanpesulain velvoitteiden hoitamiseen vaaditut tiedot yhteen valvottuun paikkaan sähköisesti. Produktina syntyneen ohjeistuksen tavoitteena oli, että sen avulla yrityksen työntekijät pystyisivät käyttämään DOKS-työkalun ominaisuuksia helpommin ilman jatkuvaa tukea. Vanhat työntekijät tulevat saamaan työkaluun ja ohjeistukseen esittelyn, mutta produktin tulisi olla riittävä apuväline uusille työntekijöille työkalun käytöstä ilman sen suurempaa esittelyä. Opinnäytetyöprosessin aikana perehdyttiin rahanpesuun, rahanpesulakiin ja sen asettamiin velvoitteisiin sekä tietenkin DOKS-työkaluun.

Rahanpesulain asettamia velvoitteita on monia ja manuaalisesti niiden hoitaminen kuluttaisi paljon resursseja ja näin vähentäisi työntekijöiden aikaa hoitaa muita tehtäviään. Käyttöönotetulla DOKS-työkalulla velvoitteiden hoitamiseen kuluva aika vähenee huomattavasti ja niiden valvonta helpottuu. DOKS-työkalun käyttöönoton jälkeen tulee yrityksen muistaa ylläpitää siellä olevia asiakastietoja ja lisätä uudet asiakkaat sekä arkistoida vanhat. Kyseisillä toimilla työkalu pysyy ajantasaisena ja velvoitteiden hoitaminen on kunnossa. Toimeksiantajayrityksen tulee kuitenkin jatkossakin huolehtia työntekijöiden koulutuksesta ja ohjeistuksesta rahanpesulaista ja sen velvoitteista omassa yrityksessään. Rahanpesun valvontaa tehostetaan edelleen, jonka takia tulevaisuudessa toimialan velvoitteet sen valvonnan tukena voivat muuttua ja lisääntyä.

6.1 Tuotoksen hyödynnettävyys ja luotettavuus

DOKS-työkalun käyttöönotto ja ohjeistuksen laatiminen sen käytöstä ja ylläpidosta oli ajankohtaista toimeksiantajayrityksessä, jota rahanpesulain velvoitteet koskettavat. Käyttöönotetun työkalun ansiosta velvoitteet hoituvat helpommin samassa paikassa sähköisesti aikaa säästäen. DOKS-työkalun käyttöönotossa ja näin tavoitteen saavuttamisessa sen kohdalla onnistuttiin hyvin. Produktina syntynyt ohjeistus auttaa työntekijöitä käyttämään ja ylläpitämään DOKS-työkalua ja sen ominaisuuksia. Opinnäytetyössä tehdyn produktin hyviä puolia on se, että ajankohdalla sen tekemiseen ei ole vaikutusta sen hyödynnettävyyteen vaan se ja käyttöönotettu työkalu on toimeksiantajayritykselle hyödyllinen vuoden ympäri. Ohjeistuksellekin asetetuissa tavoitteissa onnistuttiin parhaimman mukaan ja toimeksiantaja oli tyytyväinen syntyneeseen produktiin. Tietenkään varmoja ohjeistuksen tavoitteen onnistumisesta ei voida olla, koska sitä ei pystytty esittämään toimeksiantajayrityksen työntekijöille opinnäytetyöprosessin aikana.

Opinnäytetyön tietoperustasta muodostui kattava kokonaisuus rahanpesusta ja sitä estävän lain velvoitteista ilmoitusvelvollisille, mutta erityisesti toimeksiantajayrityksen alalle. Tietoperustan laatiminen sopivaksi toimeksiantajayrityksen tarpeisiin edellytti sen rajaamista Suomessa voimassa oleviin lakeihin ja toimeksiantajaa koskeviin velvoitteisiin. Näiden tietojen pohjalta on mielestäni kuitenkin helppo saada jo selkeä käsitys aiheesta ja halutessaan voi tutustua siihen paremmin käytettyjen lähteiden pohjalta. Toki laajempi kuva rahanpesulaista olisi voinut nostattaa opinnäytetyön arvoa opetusmielessä, mutta tietoperusta ei itsessään vaikuttanut syntyneen produktin sisältöön vaan paransi omaa ja lukijan ymmärrystä aiheesta.

Käyttöön otettua DOKS-työkalua yrityksessä tullaan hyödyntämään rahanpesulain velvoitteiden hoitamisessa sekä turvaviesteihin ja sähköistä allekirjoitusta vaativien dokumenttien lähettämisessä asiakasyrityksille. Kaikki asiakkaita koskevat ja tarvittavat tiedot löytyvät nyt yhdestä paikasta helposti valvottavissa olevasta sähköisestä ympäristöstä. Produktina syntynyttä ohjeistusta pystytään käyttämään työkalun käytön tukena töiden ohessa sekä uusien työntekijöiden perehdyttämisessä siihen. Koen opinnäytetyössä syntyneiden asioiden olevan hyödynnettäviä toimeksiantajayrityksessä. Yrityksessä voidaan jatkokehittää ohjeistusta ajansaatossa, mikäli se vanhenee tai todetaan asioita, jotka pitäisi olla kerrottu eri tavalla.

Ohjeistuksesta olisi voinut tulla vielä paremmin työympäristöä auttava, jos sen esittäminen työntekijöille ja näin ollen testaaminen olisi pystytty tekemään jo opinnäytetyöprosessin aikana. Myös viittaus rahanpesulain velvoitteisiin olisi voinut tehdä ohjeistuksesta kattavamman ja olisi näin toiminut koulutusmateriaalinakin rahanpesusta työntekijöille, mutta toimeksiantajan toiveiden mukaisesti ohjeistus tehtiin koskemaan vain DOKS-työkalun käyttöä peruskäyttäjän näkökulmasta. Näin ohjeistus myös pysyi selkeämpänä ja sisältää vain käytön kannalta oleellisia asioita. Oletuksena voidaan siis pitää, että käyttäjä on jo tietoinen rahanpesulain asettamista velvoitteista.

Opinnäytetyön luotettavuutta arvioitaessa on muistettava, että kyseessä on opiskelijan oppimisprosessin tuotos. Itsenäinen tiedonhankinta mahdollistaa asiavirheet, joiden syntymistä on pyritty estämään parhaimman oman osaamisen mukaan. Luotettavuuden kasvattamiseksi lähteitä on etsitty monista eri tietolähteistä, joita on mahdollisuuksien mukaan pyritty vertailemaan toisiinsa. Käytetyt lähteitä on myös arvioitu kriittisesti ja näin pyritty parantamaan opinnäytetyön luotettavuutta ja käytettyjen lähteiden laatua. Luotettavuutta ja pätevyyttä lisää myös Haaga-Helian raportointiohjeen mukaiset lähdemerkinnät, oma kiinnostus aiheeseen sekä aikaisemmin mainitut luotettavat lähteet.

6.2 Oppimisprosessi

Opinnäytetyön tekeminen vaatii kykyä itsenäiseen opiskeluun ja hyvään aikatauluttamiseen. Itsenäinen työskentely ja päivien aikataulutus on kuitenkin tullut tutuksi jo opintojen aikana, koska opinnot tapahtuivat pääasiassa etänä vuonna 2020 alkaneen koronapandemian seurauksena. Itse prosessin aloitus tuntui vaikealta ja hitaalta, mutta loppua kohden tekeminen helpottui huomattavasti. Opinnäytetyön tekeminen pysyi kuitenkin yllättävän hyvin asetetussa aikataulussa vastoinkäymisistä huolimatta. Työskentely ja opinnäytetyön tekeminen olisi myös voinut parantua, jos olisi hyödyntänyt kattavammin koulun tarjoamia metodipajoja kirjoittamisen aikana.

Tietoperustan kirjoittamista varten piti tutustua laajalti omaan aihealueeseen. Oppimisprosessi alkoi tutustumalla itse rahanpesuun käsitteenä ja sen jälkeen jatkamalla ymmärtämistä rahanpesun estämisestä ja rahanpesulaista sekä sen asettamista velvoitteista. Aihe on luultavasti monille talousalan ammattilaisille sekä opiskelijoille jo perusajatukseltaan tuttu jollakin tasolla, mutta itseltäni ainakin uupui laajempi kuva siitä ennen opinnäytetyön tekemistä. Laaja käsitys rahanpesulaista ja sen velvoitteista tulee kuitenkin olemaan oletettavasti hyödyllinen työelämässä varsinkin, jos päädyn työskentelemään toimeksiantajayrityksen kanssa samalla alalla olevaan yritykseen.

Opinnäytetyössä hyödynsin niin lakia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, rikoslakia, aluehallintoviraston sivustoa sekä muita keskeisiä lähteitä aiheen ympäriltä. Koen, että tiedonhaun kehittyminen kyseisissä lähteissä ja lakien ymmärtäminen tehostaa työntekoa tulevaisuudessa. Opinnäytetyön tiedonhaun aikana koen osaamisen hakusanojen ideoinnista ja niiden käytöstä tiedonhaun yhteydessä kehittyneen. Prosessissa itselle merkittävimäksi asiaksi kuitenkin muodostui sen tarjoamat oppimismahdollisuudet. Oma ymmärrys kasvoi uudistuneesta rahanpesulaista ja sen velvoitteista sekä pelkkä käsitys rahanpesusta selkeni. Sain myös tutustua uuteen työkaluun, joka lisäsi tietoteknistä osaamistani erilaisten ohjelmistojen käytöstä.

Lähteet

About Business Crime Solutions s.a. Money Laundering: A Three-Stage Process. Luettavissa: https://www.moneylaundering.ca/public/law/3_stages_ML.php. Luettu: 18.09.2022.

Aluehallintovirasto s.a. Rahanpesulain valvonta. Luettavissa: <https://avi.fi/asioi/yritys-tai-yhteiso/valvonta-ja-kantelut/raha-ja-omaisuus/rahanpesulain-valvonta>. Luettu: 27.09.2022

Aluehallintovirasto. 2021. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. Luettavissa: <https://avi.fi/documents/25266232/60926372/Rahanpesun+ja+terrorismin+rahoittamisen+est%C3%A4minen+ohje.pdf/4f2798b3-4ad5-26b1-ce6a-b900f7060a5c?t=1623242533332>. Luettu: 20.09.2022.

Andersén, A. 2020. Rahanpesun estäminen, Helsinki: Alma Talent.

DOKS/ominaisuudet s.a. DOKS® on helppokäyttöinen pilvipalvelu rahanpesulain asettamien velvoitteiden tehokkaaseen hoitamiseen. Luettavissa: <https://doks.fi/palvelut/>. luettu: 28.09.2022.

DOKS/taloushallinto s.a. Taloushallinto. Luettavissa: <https://doks.fi/palvelut/taloushallinto/>. luettu: 4.10.2022.

DOKS/yleistä s.a. Yleistä rahanpesulaista. Luettavissa: <https://doks.fi/rahanpesulaki/>. Luettu: 20.09.2022.

Eduskunta. 29.09.2022. Whistleblower-direktiivin kansallinen täytäntöönpano. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/whistleblower-direktiivin-kansallinen-taytantonpano.aspx. Luettu: 4.10.2022.

FATF s.a. Money laundering. Frequently asked questons. Luettavissa. <https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>. Luettu: 18.09.2022.

Finanssivalvonta. 30.04.2021. Riskiarvio. Luettavissa: <https://www.finanssivalvonta.fi/paaomarkkinat/rahanpesun-estaminen/riskiarvio/>. Luettu: 22.09.2022.

Heikkilä, I. 2022. Rahanpesun selvittelykeskuksen puolivuosisikatsaus 2022. Keskusrikospoliisi. Helsinki. Luettavissa: <https://poliisi.fi/documents/25235045/67733116/Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuosisikatsaus-2022.pdf/e6b6d0d7-8ae4-d6e8-53e5-c87f3899ebcc/Rahanpesun-selvittelykeskus-puolivuosisikatsaus-2022.pdf?t=1659075148282>. Luettu: 4.10.2022.

Isoaho, E. & Kaski, I. 2021. Kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2021. Valtiovarainministeriö. Helsinki. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163051/VM_2021_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu: 18.09.2022

Jantunen, V. 2015. Rahanpesulaki velvoittaa myös kirjanpitäjiä. Tilisanomat. Luettavissa: <https://tilisanomat.fi/kirjanpito/rahanpesulaki-velvoittaa-myos-kirjanpitajia>. Luettu: 27.09.2022.

Kostamo, P., Airaksinen, T. & Viikka, H. 2022. Kirjoita itsesi§ asiantuntijaksi – Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Art House. Helsinki. E-Kirja. Luettu: 30.10.2022.

Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä 28.6.2017/444.

Muurinen, M. 20.09.2022. Avainasiakaspäällikkö. DOKS. Henkilökohtainen tiedonanto. Helsinki.

Muurinen, M. 28.09.2022. Avainasiakaspäällikkö. DOKS. Henkilökohtainen tiedonanto. Helsinki.

Opinnäytetyökoordinaattorit. 2022- Haaga-Helian ammattikorkeakoulu. Ohje toiminnalliselle opinnäytetyölle. Ladattavissa: <https://www.haaga-helia.fi/fi/opinnaytetyo-amk-opinnot>., Luettu: 4.10.2022

Patentti- ja rekisterihallitus. 2021. Edunsaajailmoitus. Luettavissa: <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/edunsaajatiedot.html>. Luettu. 27.09.2022.

Patentti- ja rekisterihallitus. 29.09.2020. Kuka on edunsaaja? Luettavissa: <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/edunsaajatiedot/kuka.html>. Luettu: 19.09.2022.

Poliisi 2022. Rahanpesu. Saatavana: <https://poliisi.fi/rahanpesu>. Luettu 06.09.2022.

Rahanpesu.fi/estämistyö s.a. Estämistyö. Luettavissa: <https://rahanpesu.fi/estamistyö>. Luettu 28.09.2022.

Rahanpesu.fi/rahanpesu s.a. Rahanpesu. Saatavana: <https://rahanpesu.fi/rahanpesu>. Luettu: 06.09.2022.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Sisäministeriö. 28.6.2017. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeva lainsäädäntö voimaan. Saatavana: <https://intermin.fi/-/rahanpesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamista-koskeva-lainsaadanto-voimaan>. Luettu: 28.08.2022.

Suomen Asianajajaliitto. 02.09.2017. B 17 Ohje rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Ladattavissa: <https://asianajajaliitto.fi/asianajajaliitto/yhteiskuntavastuu/rahanpesun-ja-terrorismin-torjunta/>. Luettu: 21.09.2022.

Suomen tilintarkastajat. 6.11.2017. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Luettavissa: <https://tilintarkastajat.fi/blogit/laki-rahanpesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamisesta/>. Luettu: 19.09.2022.

Taloushallinto s.a. Rahanpesulainsäädännön velvoitteet tilitoimistossa. Asiakkaan tunnistaminen. Luettavissa: <https://taloushallintoliitto.fi/tietopankki/rahanpesulainsaadannon-velvoitteet-tilitoimistossa/asiakkaan-tunnistaminen-henkilollisyyden-todentaminen-ja-tuntemistiedot/>. Luettu: 19.09.2022.

Taloushallintoliitto. 21.06.2021. Aluehallintovirastolta uusi rahanpesun torjunnan ohje. Luettavissa: <https://uutiset.taloushallintoliitto.fi/news/aluehallintovirastolta-uusi-rahanpesun-torjunnan-ohje-429896>. Luettu: 22.09.2022

Taloushallintoliitto. 31.05.2019. Rahanpesulain velvoitteet – mitä tilitoimiston tulee tehdä? Saatavana: <https://www.mynewsdesk.com/fi/taloushallintoliitto/news/rahanpesulain-velvoitteet-mitae-tilitoimiston-tulee-tehdae-371101>. Luettu: 28.08.2022.

Tilitoimisto MeKaks Oy. 2021. MeKaks Oy. Luettavissa: <https://mekaksoy.fi/>. Luettu: 1.9.2022.

UNODC s.a. United Nations Office on Drugs and Crime. Money laundering. Luettavissa: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/overview.html>. Luettu: 18.09.2022.

UNODC. 2018. United Nations Office on Drugs and Crime. Money-laundering. Luettavissa: <https://www.unodc.org/e4j/en/organized-crime/module4/key-issues/money-laundering.html>. Luettu: 18.09.2022.

Valtioneuvoston asetus menettelyistä asiakkaan tuntemiseksi ja riskitekijöistä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä 929/2021.

Valtiovarainministeriö. 4.10.2022. Suomi vahvistaa edelleen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä – pysy tehostetussa seurannassa. Luettavissa: <https://vm.fi/-/suomi-vahvistaa-edelleen-rahanpesun-ja-terrorismin-rahoittamisen-estamista-pysyy-tehostetussa-seurannassa>. Luettu: 04.10.2022.

Liitteet

Liite 1. DOKS-ohjeistus Tilitoimisto MeKaks Oy:lle.

OHJEISTUS DOKS-TYÖKALUN KÄYTTÖÖN.

Tilitoimisto MeKaks Oy

Amanda Haapasalo

SISÄLLYS

Käytön aloitus	1
Uuden asiakkaan lisääminen	2
Tunnistautumispyyntö.....	2
Tietopyyntö.....	3
Riskiarvio.....	4
Toimenpiteen lisääminen.....	4
Asiakkuuden ylläpitävät työt.....	5
Arkistointi.....	5
Muut ominaisuudet	6
Sähköinen allekirjoitus.....	6
Turvaviestit.....	6
Whistleblower.....	7

KÄYTÖN ALOITUS

Linkki DOKS-työkaluun: <https://data.doks.fi/app/>

Käyttäjätunnus: Oma työsähköpostisi

Kertakirjautumissalasana: Näkyy saamassasi sähköpostissa

Salasana tulee vaihtaa ensimmäisen kirjautumiskerran yhteydessä!

Aloittaessasi DOKS:in käyttöä, sinun tulee muokata omat asetukset kuntoon. Paina näytön oikeassa reunassa olevaa henkilö kuvaa, jolloin aukeaa sinun oma käyttäjäprofiilisi.

Valitse ”omat tiedot”, täällä pystyt vaihtamaan nimen, sähköpostiosoitteen sekä käyttäjään yhdistetyn puhelinnumeron. Varmista kyseiset tiedot oikeaksi. Näiden tietojen alta löytyy mahdollisuus käyttöönottaa erilaisia ominaisuuksia, suositeltavaa on valita käyttöön sähköposti-ilmoitukset sekä kaksivaiheinen kirjautuminen. Kaksivaiheiseen kirjautumiseen sinun tulee lisätä vielä puhelin numero, johon pääsykoodi lähetetään. Tallenna tiedot.

Omasta käyttäjäprofiilistasi voit myös vaihtaa profiilikuvasi ja salasananasi sekä kirjautua ulos ohjelmasta. Profiilikuva kannattaa asettaa, koska se näkyy lähetetyissä pyynnöissä ja viesteissä vastaanottajalle.

Voit tutustua DOKS-työkaluun paremmin käyttöohjeista: https://data.doks.fi/doks_kayttoohjeet.pdf.

UUDEN ASIAKKAAN LISÄÄMINEN

DOKS-työkalun etusivulla näkyy profiilisi vieressä plussa, josta pystyt lisäämään uuden asiakkaan.

Lisätessäsi asiakasta tulee sinun ensimmäisenä valita, onko kyseessä yritys- vai henkilöasiakas. Yritysassiakkaan lisäämiseen sinun tarvitsee tietää yrityksen nimi ja Y-tunnus, kun taas henkilöasiakkaan lisäämisessä tarvitset nimen sekä henkilötunnuksen, mikäli se on tiedossa.

Mene sen jälkeen uuden asiakkaan asiakaskortille ja klikkaa asiakasyrityksen nimeä (kynän kuva). Näin pääset muokkaamaan asiakkaan perustietoja ja lisäämään asiakkaan osoitetiedot, jos kyseessä on yritysasiakas kela perustietoja eteenpäin ja klikkaa painiketta "Päivitä tietolähteestä". Mikäli kyseessä on henkilöasiakas, tulee osoitetiedot lisätä käsin. Tallenna tekemäsi muutokset.

Lisätessäsi uutta asiakasta tulee sinusta oletetusti asiakkaan haltija. Mikäli kyseessä ei ole sinun oma asiakkaasi, voit pyytää pääkäyttäjää vaihtamaan haltijan.

Asiakaskortilta löytyy myös asiakastagit kortin oikeasta ylälaidasta. Valitse tehdyistä tageista asiakkaan yritysmuoto.

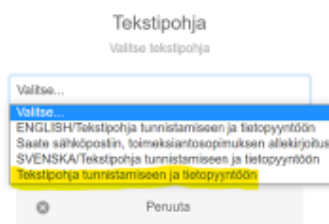
Nouda asiakkaalle haluamasi dokumentit. Valitse Nouda valikon alta esimerkiksi Kaupparekisteriote ja paina "Nouda uusi". Osakeyhtiöillä tulee noutaa kaupparekisterin lisäksi myös ainakin tosiasialliset edunsaajat.

TUNNISTAUTUMISPYYNTÖ

Lähetä asiakkaalle aina tunnistautumispyyntö. Valitse tunnistautumiset ja paina "Lisää uusi tunnistautumispyyntö". Lisää asiakkaan sähköpostiosoite ja tunnistettavan henkilön nimi. Valitse sen jälkeen sallitut tunnistautumistavat. Suositeltavaa valita ainakin suomalainen verkkopankki sekä mobiilivarmenne. Pidä valinta "Kysy PEP-tietoa" päällä.

Kysy PEP-tietoa

Kirjaa vastaus asiakkaan tietoihin

Aktivoi valinnat "Lisää henkilökohtainen saate sähköpostiin", joka näkyy asiakkaalle lähetettävässä sähköpostissa. Valitse tekstipohja: Tekstipohja tunnistamiseen ja tietopyyntöön. Voit toki halutessasi kirjoittaa saateen käsin. Lisää sama tekstipohja kohtaa "Teksti tunnistautumislomakkeelle".

Tallenna pyyntö. Voit tämän jälkeen lähettää pyynnön heti tai myöhemmin. Valitessasi myöhemmin voit esikatsella lähetettävää viestiä. Voit myös katsoa miltä tunnistautumispyyntö näyttää asiakkaalle kopiaamalla pyynnössä olevan linkin.

Kun tunnistautumispyyntöön on vastattu, tulee se käydä hyväksymässä. Valitse *"Tunnistautumiset"*, valitse tunnistautunut henkilö ja paina *"hyväksy"*.

Odota hyväksyntää

Työkalut

Mikäli DOKS varoittaa *"Tunnistautuneen nimi ei täsmää"*, varmista tunnistautuneen nimi ennen hyväksymistä. Mikäli väärä henkilö on tunnistautunut, poista kyseinen tunnistautuminen ja lähetä uusi. DOKS voi varoittaa myös muista asioista kuten nimen löytymisestä pakotelistalta. Avoimista varoituksista tulee ilmoitus sähköpostiin sekä niitä pystyy tarkastella DOKS-työkalun valikon kohdasta varoitukset. Mikäli varoitus on turha kuten vaihtunut sukunimi, voi siihen tehdä poikkeuksen. Kirjoita poikkeuksen lisätietoihin selitys poikkeuksen tekemiselle ja tallenna.

Asiakkaan voi myös tunnistaa manuaalisesti itse. Tällöin valitse *"Lisää uusi manuaalinen tunnistautumistieto"*. Tällöin sinun pitää kirjata asiakkaan nimi, henkilötunnus, PEP-tiedot sekä lopuksi lisää liite, joka voi olla esim. passikopio. Tallenna.

TIETOPYYNTÖ

Mikäli kyseessä on muu yritysmuoto kuin toiminimi, tulee asiakkaalle lähettää myös tietopyyntö. Valitse *"Lisää uusi tietopyyntö"*. Lisää asiakkaan sähköpostiosoite käsin tai vieressä olevasta plus-sasta. Valitse pyynnöllä tarvittavat tiedot, suositeltavaa on valita seuraavat vaihtoehdot:

- Kysy taustakysymykset (valitse kieli)
- Kysy tosiasialliset edunsaajat
- Kysy vastuuhenkilöt
- Kysy PEP-Henkilöt

Aktivoi valinnat *"henkilökohtainen saate sähköpostiin"* ja *"Lisää teksti tietopyyntölomakkeelle"*. Valitse tekstipohja: Tekstipohja tunnistamiseen ja tietopyyntöön. Voit tuki halutessasi kirjoittaa saatteen käsin.

Odottavat välilehdeltä näet kuinka moni ei ole vastannut lähetettyihin tieto- tai tunnistamispyyntöihin tietyn ajan sisällä ja voit lähettää ne uudestaan kaikille. Kyseisellä välilehdellä ei kuitenkaan näy ketkä kyseiset asiakkaat ovat.

Kysy taustakysymykset

Kysyttyä kieltä

FI

Kysy tosiasialliset edunsaajat

Esitä asiakkaan tiedot

Kirjaa vastaukset asiakkaan tietoihin

Kysy vastuuhenkilöt

Kysy vain tarvittaessa ⓘ

Kysy henkilötunnusta

Esitä asiakkaan tiedot

Kirjaa vastaukset asiakkaan tietoihin

Kysy PEP-henkilöt

Esitä asiakkaan tiedot

Kirjaa vastaukset asiakkaan tietoihin

RISKIARVIO

Kun asiakas on vastannut tunnistautumis- ja tietopyyntöön, tekee DOKS kerättyjen tietojen perusteella oman riskianalyyysin asiakasyrityksen riskitasosta. Koska työkalu ei kuitenkaan tiedä asiakkaasta yhtä paljon, kun sinä, tulee jokaisesta asiakasyrityksestä tehdä myös itse laadittu asiakas-kohtainen riskiarvio kerättyjen tietojen pohjalta. Valitse *"Laadi uusi riskiarvio"*.

Riskiarviot

Tehdyt yhteensä
0 kpl

Laadi uusi riskiarvio

Valitse asiakasta vastaava riskiarvioluokka ja kirjoita perustelut riskiarvioluokan valintaan saatujen tietojen ja oman tietämyksesi pohjalta. Riskiarvion pohjalta teet myös päätöksen otetaanko asiakas seurantaan, jolloin asiakkaan tietojen muutoksesta tulee sinulle ilmoitus sähköpostiin.

Muista merkata asiakaskortin lopussa tehdyt tehtävät!

TOIMENPITEEN LISÄÄMINEN

Voit myös lähettää toiselle työntekijälle toimenpidepyynnön asiakkaasta. Valitse asiakaskortin yläkulmasta plussa. Josta avautuu valikko valitse *"Toimenpide"*. Kirjoita toimenpiteen nimi ja halutesasi lisätietoja siihen. Merkitse määräaika toimenpiteelle sekä valitse kenelle käyttäjällä haluat toimenpiteen lähettää. Voit myös lisätä toimenpiteeseen liitteen, jos se tuottaa lisäarvoa. **Tallenna**.

Toimenpiteellä voit esimerkiksi pyytää pääkäyttäjää vaihtamaan asiakkaan haltijan tai pyytää toista työntekijää kirjoittamaan tai varmistamaan tekemäsi riskiarvio. Voit myös lähettää itsellesi toimenpiteitä. Toimenpiteistä tulee ilmoitus sähköpostiin sekä ne löytyvät valikon kohdasta toimenpiteet.

ASIAKKUUDEN YLLÄPITÄVÄT TYÖT

Asiakkaita voi lajitella eri tavoilla asiakkaat välilehden kautta. Voit katsoa mm. vain omia tai muiden asiakkaita, tietyn asiakastagin alaisia, seurannassa olevia tai niitä asiakkaita, joiden KYC-kello hälyttää.

Asiakkaalle valittu riskiarvio luokka vaikuttaa kuinka usein sinun tulee tehdä ylläpitäviä töitä hänelle. KYC-kello on ajastettu riskiarvioluokkien mukaisesti lähettämään ilmoitus tietyn ajanjakson jälkeen.

Vähäinen riski	2 vuotta
Tavanomainen riski	1 vuotta
Korkea riski	6 kk

Vieressä olevassa taulukossa näkyy KYC kellon hälytysväli valitun riskiarvioluokan perusteella. Ajan jälkeen tulee asiakas tunnistaa uudelleen ja riskiarvio sekä muut tiedot tulee muokata ajantasaisiksi. Asiakastiedot tulee käydä myös päivittämässä, jos ne muuttuvat.

ARKISTOINTI

Jos asiakassuhde loppuu, tulee hänen tietonsa arkistoida. Tiedot pysyvät arkistossa viisi vuotta rahanpesulaissa vaaditun tietojen säilyttämisen mukaisesti.

Työkalut

⊕	Päivitä tietolähteestä
↔	Vaihda yritystunnus
⊞	Arkistoi

Arkistointi tapahtuu valitsemalla asiakkaan nimi asiakaskortilla ja kelaamalla valikko kohtaan "Työkalut" valitse "Arkistoi". Vahvista arkistointi painamalla "Kyllä" varmistusviestissä.

Arkistossa olevia asiakkaita pääse katsomaan valitsemalla valikosta "Arkisto". Asiakkaan voi myös tuoda takaisin arkistosta, mikäli se on tarpeellista. Avaa asiakaskortti ja valitse työkalujen alta kohta "Palauta arkistosta".

MUUT OMINAISUUDET

SÄHKÖINEN ALLEKIRJOITUS

Asiakaskortilla pääset lähettämään asiakkaille dokumentteja sähköiseen allekirjoitukseen. Lähettäviä dokumentteja on mm. Tilinpäätökset, kokouspöytäkirjat ja muut dokumentit, jotka vaativat allekirjoitusta. Tätä ominaisuutta pääset käyttämään valitsemalla ”*sähköiset allekirjoitukset*” ja ”*lisää uusi sähköinen allekirjoitus*”. Lisää allekirjoituksen otsikko ja teksti allekirjoituslomakkeelle. Liitä myös allekirjoitettava teksti ja/tai dokumentti. Tallenna. Tämän jälkeen lisää allekirjoittajat yksitellen kohdasta ”*Lisää allekirjoittaja*”.

Mikäli allekirjoitukset tulee tehdä tietyssä järjestyksessä kuten tilinpäätöksistä, valitse ”Näytä lisäasetukset”. Valitse allekirjoitusjärjestystä vastaavat numerot. Ensimmäisenä allekirjoittavalle valitaan numero 1 ja toiselle osapuolelle numero 2. Näin asiakirja lähetetään toiselle osapuolelle vasta kuin ensimmäinen on sen allekirjoittanut. Tallenna.

Lähetä asiakirja eteenpäin asiakkaalle valitsemalla ”*Lähetä*” ja vastaamalla kyllä varmistuskysymykseen. Asiakirjoja pääset tarkastelemaan milloin vain, joko DOKS-työkalussa tai lataamalla ne koneellesi.

Lähetä

- Tunnistautumiset
0 kpl
- Tietopyynnöt
0 kpl
- Sähköiset allekirjoitukset
0 kpl
- Turvalliset viestit
0 kpl

TURVAVIESTIT

Pääset lähettämään asiakkaalle turvaviestejä sähköisen allekirjoituksen alapuolelta. Valitse ”*turvalliset viestit*” ja ”*lisää uusi turvallinen viesti*”. Lisää vastaanottajan sähköposti ja matkapuhelin. Kirjoita saate sähköpostiin, tähän kohtaan ei tule kirjoittaa mitään luottamuksellista. Kirjoita luottamuksellinen tieto viesti kenttään ja lisää liitteet tarvittaessa. Tallenna ja lähetä.

Vastauksen pääset lukemaan avaamalla lähettämäsi turvaviestin.

WHISTLEBLOWER

Yrityksessänne on käytössä Whistleblower-ilmoituskanava. Ilmoituskanavan tarkoitus on, että pystytte jättämän ilmoituksen yrityksenne vastuuhenkilölle havaitsemistanne epäkohdista halutesanne anonymiinä. Ilmoituskanava on yrityksen sisäinen ja luottamuksellinen. Ilmoituksen tekemisen jälkeen saat linkin, josta voit seurata ilmoituksen etenemistä. Saat vastauksen ilmoitukseen ja sen pohjalta tehtäviin toimenpiteisiin kolmen kuukauden sisällä.

Linkki Whistleblower-kanavaan: xxxx